

Trøndersk Natur

1993 nr. 20

Trøndersk Natur

Medlemstidsskrift for NOF avd. Nord- og Sør-Trøndelag

Redaksjon:

Øystein R. Størkersen (ansv.), tlf. 07-58 05 58a

Trond Haugskott (tegninger), tlf. 07-93 28 20p

Postadresse:

TN

Postboks 1719 Rosenborg,

7002 Trondheim.

Kjære leser.....

Nylig kom det forslag fra en av landets fylkesforeninger om å innføre utryddelsesjakt på kanadagås her til lands. Kanadagåsa er en forholdsvis ny art hos oss. Den ble i sin tid innført for å skaffe jegere et attraktivt bytte. Planen har da også sett ut til å hatt suksess. Gradvis har bestanden økt til flere tusen fugler. Etterhvert er også jakt åpnet i hele landet. Jaktåpningen har også gjort sitt til at økningen i bestanden nå ser ut til å ha avtatt. Utryddelsesforslaget grunngis med at arten fortrenger andre, f.eks. ved at den spiser opp den maten som sangsvanene skulle ha hatt igjennom vinteren. Andre plager har vært tilgrising og aggressivitet i tettbefolkede strøk på Østlandet.

Det er ikke vanskelig å være enig i at innførte arter som oftest er en uting. Det mangler i så måte ikke på eksempler på at innførte arter fører til ubalanse i naturen, jf. mink. I dag anses dog minken som en del av norsk fauna, om enn en uønsket del. Kanadagåsa vil utvilksomt ennå omfattes av viltloven, slik at året rundt forfølgelse av den neppe er aktuelt. Reduksjon av stammen lokalt vil trolig kunne la seg gjøre ved regulær jakt, mens på landsbasis må det en større innsats til. Av dyrevernmessige aspekter og ikke minst av hensyn til jegerne og folk flest tror ikke jeg at en slik kampanje vil ha særlig stor oppslutning. Det er iallefall vanskelig å se fra et at det skulle være behov for dette i Midt-Norge. Her har kanadagåsa blitt folkekjær mange steder, jeg tør også tro at mange fuglefolk synes at arten er et trivelig innslag som ofte drar til seg andre arter gress. Det finnes kanskje 10-20 000 kanadagjess her til lands. Ser en på andre europeiske land er dette likevel bare en liten andel av bestanden i Europa.

En parallel diskusjon for tiden er en utryddelseskampanje mot stivhaleanda i Europa. Denne amerikanske arten holder nå på å fortrenge vår europeiske hvithodeand. Denne arten er som kjent nå på randen av utryddelse. De mer dominante stivhaleendene har dessuten begynt å hybridisere med hvithodeanda. Dersom hvithodeanda ikke skal gå helt ut er det sannsynlig at drastiske tiltak må gjennomføres. Stivhaleanda ble i sin tid innført til England fra Nord-Amerika, etter mange rømminger begynte arten å hekke i vill tilstand og ble snart så tallrik at arten også begynte å gjeste andre land i Europa. Hekkefunn foreligger nå t.o.m. fra andre land, selv på Island har dette skjedd. Som kjent er også arten sett flere ganger hos oss de siste årene. Fortsetter denne utviklingen, er det kan hende ikke usannsynlig at det blir gjort hekkefunn av stivhaleanda også hos oss.

Konklusjonen på både kanadagås- og stivhaleandproblemet er ikke at geværet vil klare å løse alle problemer. Ukontrollert jakt kan i tillegg også føre til andre negative resultat. Trolig er det en kombinasjon av flere tiltak som må til. Lokal bekjempelse kan være en mulighet, videre er det viktig med fortløpende monitoring av bestandene for å raskt kunne sette inn nye tiltak dersom situasjonen tilsier det.

Det er imidlertid ihvertfall en viktig lærdom vi kan dra av dette, nemlig at utsetting av nye arter i norsk fauna heretter for enhver pris må unngås! ØRS.

LRSK-RAPPORT FOR NORD-TRØNDELAG 1992

Trond Haugskott, Per Inge Værnesbranden,
Tom Roger Østerås og Ingar Jostein Øien

Vi i LRSK Nord-Trøndelag registrerer at aktivitetsnivået blant våre lokale fuglekikkere fortsatt er høyt. Dette medfører at vi har nok å henge fingrene i, og slik skal det være! Også gode, gamle NSKF har begynt å røre på seg, noe som har resultert i at vi har fått behandlet de fleste sakene vi har sendt fra oss de siste åra. Blant disse sakene er mange nye fuglearter for fylket. Pr. 1.1.1993 er 292 arter kjent fra Nord-Trøndelag, og med den store feltaktiviteten som er for tiden vil nok dette antallet øke betraktelig i årene som kommer.

Fugleåret 1992 ble ikke så ekstremt som 1991 med tanke på sjeldenheter. Kun en ny fugleart for fylket ble registrert, nemlig avosett. Observasjoner av rødhalsgås, amerikansk krikvand, islandsand og rustsnipe blir videresendt til NSKF. Fra 1992 er det ellers verdt å nevne at antallet sangsvaner som raster i Trøndelag om våren, stadig ser ut til å øke. I Leksdalsvatnet, Verdal/Steinkjer ble opptil 1000 individ sett i april! Også kortnebbgås fortsetter å raste i stort antall i Innherred i mai. Det ekstremt fine og stabile været i juni tyder på at vi kunne få få en aldri så liten "invasjon" av varmekjære og sørlige arter, men dette slo ikke til. Vadertrekkingen i august/september ble

en stor skuffelse med stort sett lite fugl over hele fjøla. Også kortnebbgås uteble nesten totalt på høsttrekket, dette skyldes antagelig de optimale værforholdene under trekkingen.

Vi vil henstille til observatørene om å sende inn sine observasjoner til LRSK ved juletid. Vi i LRSK vil behandle alle observasjoner i januar og bl.a. sende dem videre til NFKF (Norsk faunakomite for Fugl), som vil bearbeide LRSK-observasjonene fra hele landet til en landsomfattende rapport i Vår Fuglefauna.

Når det gjelder observasjoner av arter som kreves dokumentert, vil vi presisere at *utførlig beskrivelse* av den aktuelle arten er veldig viktig. Det beste er selvsagt å lage en skisse som viser de viktigste kjennetegnene, helst vil vi ha en kopi av feltskissa fra notatboka, og ikke bare en ren tegning av denne. En renetegning kan selvsagt sendes i tillegg til kopien av feltskissa. Hvis du har bilde, lydopptak, videoopptak, fjær, o.l., bør også dette sendes inn. Send kopi, originaler *kan* komme bort i posten. For arter som skal sendes til NSKF er dokumentasjon svært viktig. Lista over NSKF-arter finner du i årsrapportene fra NSKF i Vår Fuglefauna.

Observasjoner (obs. fra 1992 er angitt uten årstall):

Smålom Stort antall: Ca. 70 ind. Loråsleiret, Inderøy 1.5. (THA).

Storlom Vinterobs.: Et ind. Tautra, Frosta 21.1. og 4.2.89 (HHE).

Gulneblom Et ind. Øksninga, Nærøy 29.3. (FKU). Et ind. Skeisneset, Leka 30.5. (PIV, m.fl.).

Gråstrupedykker Innlandsobs.: Et ind. (juv.) Grungstadvatnet, Høylandet 9.10. (PIV). Et ind. Hammervatnet, Levanger 11.10. (IJØ, PIV, VKR, JAA).

Toppdykker 13 ind. ble sett på den tradisjonelle samlingsplassen Tronesbukta, Verdal 28.3. 9 ind. samme sted dagen etter og 4.4. (THA). Et ind. Movatnet, Levanger 26.7. (PIV).

Dvergdykker Et ind. Straumbrua, Nærøy 2.1.-4.4. (FKU). Et ind. Levangersundet fra 13.11. og ut året (TKO m.fl.).

Havhest Obs. inne i fjorden: Et ind. Halsøen, Stjørdal 4.1. etter sterke vestlige vinder (TRØ).

Havlire Et ind. sørvest for Nordøyan, Vikna 14.8.78 (FKU). Dette er det første sikre funnet av arten i fylket, men opplysninger fra Steinar Garstad, Leka kan tyde på at både havlire og grålire opptrer nokså regelmessig på fiskefeltene utenfor Vikna på sensommeren.

Egretthegre Et ind. Trøite, Stjørdal 1.5.88 (IJØ, Hilde Stol Øyan). Det første funn i fylket. Godkjent av NSKF. Arten ble også sett på Leksdalsvatnet, Verdal/Steinkjer våren 1990.

Skjestork Et ind. Frøsetvågen/Stornesøra, Steinkjer/Inderøy 28.9. - 12.10.89 (ØLO m.fl.). Det første funn i fylket. Godkjent av NSKF.

Svartstork Et ind. Kanalen, Nærøy 5.6.89 (FKU). Et ind. Hynnøyvågen, Frosta 3.6.91 (B. Ulvik, E. Haugen). Et ind. samme dato Lundleiret, Steinkjer (SMO, GMO). De første funnene av arten i fylket. Godkjent av NSKF.

Knoppsvane Et ind. Hammervatnet, Levanger 15. og 21.3. (MHU) og 4.4. (IJØ, SST). Et ind. Leksdalsvatnet, Verdal/Steinkjer 18.10. (PIN) og 8.11. (HSØ).

Dvergsvane En ad. Fossemvatnet, Steinkjer 16.-17.4. (THA, Christer Matberg). Et ind. (antagelig det samme) Ramstadvatnet, Steinkjer 19.4. (THA).

Sangsvane Tendensen fra de siste åra med stadig større opphopninger av sangsvane holdt seg også i 1992. Leksdalsvatnet, Verdal/Steinkjer, er det desidert viktigste området, men også Hammervatnet, Nesvatnet, Movatnet, Lømsen, Snåsavatnet, m.fl. kan oppvise pene antall.

Leksdalsvatnet: 788 ind. 28.3., 845 ind. 29.3. (THA), 981 ind. 15.4. (THA), 943 ind. 18.4. (SMO).

Grågås Innlands- og vinterobs.: 2 ind. Sandfærhus, Stjørdal vinteren 91/92 (PIV m.fl.). Et ind. Øfsti, Stjørdal 8.2. (TRØ). Et ind. Hammervatnet, Levanger 15.3. (TKO), 22.3. (MMY, KOS, SAS) og 4.4. (IJØ, SST). Et ind. Leksdalsvatnet, Steinkjer/Verdal 18.4. (SMO). 3 ind. Fossemvatnet, Steinkjer det meste av sommeren (THA). Et ind. Granabukta, Snåsa 18.10.-26.10. (PMØ). Et ind. Trøite, Stjørdal 8.-15.11. (TRØ, IJØ, PAE).

Kortnebbgås Også i 1992 ble store antall sett på vårtrekk i Innherred, nevnes kan: Min. 3500 ind. Mære, Steinkjer 9.5. (THA). Min. 5000 ind. samme sted dagen etter. 2800 ind. Ørin, Verdal 10.5. (THA), 4000 ind. Forbregd, Verdal 11.5. (AIN).

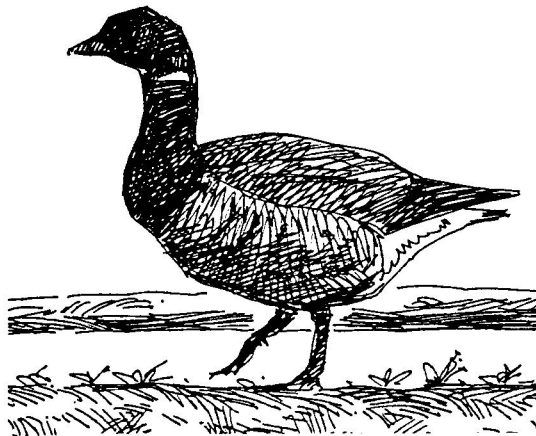
Sædgås Et ind. Fossemvatnet, Steinkjer 15.4. (THA). Et ind. Klinga, Steinkjer 17.4. (PMØ, ILY). 2 ind. Leksdalsvatnet 3.5. (ESÆ, TGI). 2 ind. Ørin, Verdal 10.5. (THA, PIV, VKR). Et ind. Tynestangen, Levanger 10.5. (THA). Et ind. Okkenhaug, Levanger 13.5. (IJØ, A. Espelien). Et ind. Forbregd, Verdal 13.5. (AIN). Et ind. Mære, Steinkjer 16.5. (SMO). Et ind. Movatnet, Levanger 26.7. (PIV).

Tundragås Et ind. Sandøya, Nærøy 1.5. (FKU). Et ind. Alfnestjøera, Levanger 4.5. (TKO). En ad. Mære, Steinkjer 9.5. (THA). 3 ad. Tynestangen 10.5. (THA). En juv. Forbregd, Verdal 13.5. (AIN). Et ind. Mære, Steinkjer 16.5. (AIN).

Tundragås Underart *Anser albifrons flavirostris* (Grønlandsk tundragås). Et ind. Øksninga, Nærøy 24.4.-2.5.87 (FKU, Joar Grøtting, Stig Øiangen, Geir Lauglo). Første funn i NT av denne underarten. Godkjent av NSKF.

Hvitkinngås Opptil 4 ind. Mære, Steinkjer primo mai (flere observatører). 2 ind. Ørin, Verdal 10.5. (THA). 2 ind. Forbregd, Verdal 11.5. (AIN). Et ind. samme sted 13.5. (AIN).

Ringgås Et ind. Flakkan, Høylandet 25.5. (FKU). Et ind. Skeisneset, Leka 30.5. (VKR m.fl.). En ad. og en juv. Langøra, Stjørdal 21.7. (PIV m.fl.). Alle fuglene var av den østlige underarten (mørkbuket).

Rødhalsgås Et ind. Loråsleiret, Inderøy 25.9.91 (HSØ). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Stripegås Et ind. Veldemelen, Steinkjer 2.8. (SMO, GMO). Et ind. Leknesbukta, Leka 7.8.87 (FKU, SGA). Et ind. Fibortangen, Levanger 16.8. (THA). Et ind. Eidsbotn, Levanger 16.10.-26.10. (HSØ, MVA m.fl.).

Rustand 4 ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 20.-27.7.90 (THA, ESÆ m.fl.). Det 3. funnet i fylket. Godkjent av NSKF. Det forrige funnet var også fra Rinnleiret, så langt tilbake som 1928.

Gravand Innlandsobs.: 2 ind. Granaskjæret, Snåsavatnet 9.4. (PMØ, ILY).

Brunnakke Vinterobs.: En hann Halsøen, Stjørdal 19.1. (BNY). 2 hanner og 6 hunner Tautra, Frosta 9.-29.2. (IJØ, TRØ, BNY). En hunn Levangersundet, Levanger 28.12. (TKO).

Snadderand En hann Tronesbukta, Verdal 3.5. (THA). Et par og en hann Tautra, Frosta 3.5. (PIV). Et par Sandfærhus, Stjørdal 24.-25.5. (TRØ, BNY, GLI). Et ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 3.7. og 5.7. (THA). En hunn Hammervatnet, Levanger 8.7. (ØRS). 2 ind. Ørin, Verdal 16.8. (THA).

Knekkand En hann Hammervatnet, Levanger 2.-5.5. (MHU). En hann Gjørsv, Inderøy 7.5. (HSØ). En hann Ørin, Verdal 16.5. (HSØ). En hann og 2 hunner Stjørdalselva v/Værnes kirke 17.5. (PIV). Et par Rinnleiret, Levanger/Verdal 23.5. (THA). En hunnfarget Halsøen, Stjørdal 5.7. (TRØ).

Rødhodeand En hunn Gjørsv, Inderøy 17.-23.5.91 (HSØ, THA m.fl.). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Taffeland Tre hanner Hammervatnet, Levanger 1.2. (THA, MHU), 2 hanner samme sted 9.-10.2. (BNY, MHU) og 8.3. (MHU). 3 hanner samme sted 13.3. (MVA). Et par samme sted 11.10. (IJØ, PIV, VKR, JAA, MHU).

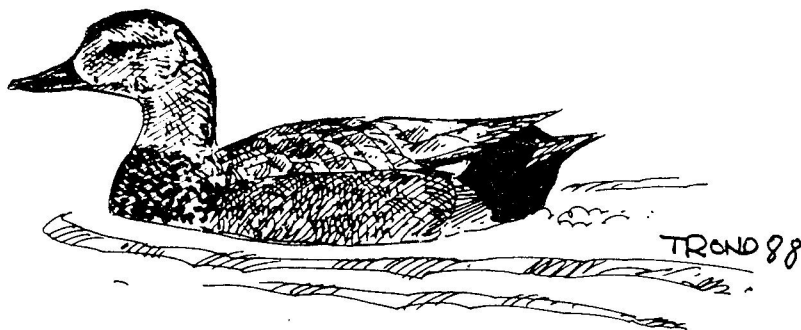
Praktærfugl En juv. hann Tautra, Frosta 29.2. (TRØ, BNY). En hann og 2 hunner samme sted 12.4. (NOF). En ad. hann, en juv. hann og en hunn Vinge, Stjørdal 11.-20.4. (flere observatører). En hann Lundleiret, Steinkjer 2.-4.5. (THA m.fl.). En hunn Rinnleiret 3.7. (THA).

Stellerand Tautra, Frosta: Et par 9.2. (PIV), et par 29.2. (TRØ, BNY), en hann 8.3.-12.4. (AIN m.fl.). En hann 21.6. (TKO). En hunnfarget 1.8. (ESÆ, TGI).

Lappfiskand En hunn Hammervatnet 26.9. og 11.9. (MHU).

Hjelmfiskand En hunn Hoplafjorden/Hammervatnet, Levanger 13.1.-20.4. (PIV m.fl.). Det første funnet fylket. Godkjent av NSKF.

Fiskeørn Et ind. Grønnøra, Snåsa 1.5. (PMØ, ILY). Et ind. Granabukta, Snåsa 6.5. (PMØ, ILY). Et ind. Straumbrua, Nærøy 22.5. (FKU). Et ind. Ytterøya, Levanger 11.7. (Roar Hansen medd. PIV).

Musvåk Et ind. Gran, Snåsa 15.5. (PMØ, ILY).

Myrhauk En hunn Verdal 8.6. (HSØ).

Vandrefalk Vinterobs.: En ad. Fiborgtangen, Levanger 1.2. (THA).

Aftenfalk Et ind. Kolvereid, Nærøy august 1990 (Rune Øren). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Tårnfalk Vinterobs.: En hann Tautra, Frosta 12.1. (TKO). 2K hann Tautra 9.2. (IJØ). Et ind. Fiborgtangen, Levanger 20.-21.2. (MHU).

Sivhøne Et ind. Straumbrua, Nærøy 16.5. (FKU). Et ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal slutten av oktober og ut året (HSØ).

Sothøne Vinterobs.: Et ind. Hammervatnet, Levanger 1.2. (THA), 3 ind. samme sted 8.2. (THA, BNY). Et ind. Levangersundet 18.2. (TKO).

Trane Stort antall: 117 ind. Wohlen, Verdal 12.9. (HSØ).

Tjeld Stort antall: 928 ind. Lundleiret, Steinkjer 19.4. (SMO).

Avosett Et ind. Gjørsv, Inderøy 2.-7.5. (HSØ) og 13.5. (SMO, GMO). Et ind. Fiborgtangen, Levanger 9.5. (THA). Ny art for fylket.

Dverglo Et ind. Ørin, Verdal ultimo juli 1990 (HHE, Asbjørn Thune).

Polarsnipe Vårtrekk: 27 ind. Lundleiret, Steinkjer 23.5. (SMO). 14 ind. Ørin, Verdal 23.5. (THA). Et ind. samme sted 25.5. (THA).

Myrsnipe Vinterobs.: 4 ind. Tautra, Frosta 22.3. (KOS, SAS, MMY).

Fjellmyrløper Et ind. Lundleiret, Steinkjer 13.8. (PIN, SMO).

Alaskasnipe Et ind. Halsøen, Stjørdal 18. og 23.8.89 (TRØ, PIV, BNY). Et ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 19.8.89 (THA, TGI). De første funnene i fylket. Godkjent av NSKF.

Bonapartesnipe Et ind. Ørin/Rinnleiret, Levanger/Verdal 14.7.91 (THA, ESÆ m.fl.). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Grønnstilk Stort antall: 30 ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 27.7. (TKO, Christian Tiller).

Gluttsnipe Sen høstobs.: Et ind. Tautra, Frosta 15.11. (BNY).

Damsnipe Et ind. Ørin, Verdal 18.9.88 (THA). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Enkeltbekkasin Vinterobs.: 9 ind. Trøite, Stjørdal 4.3. (TRØ, Ole Magnus Laugtug). 5 ind. samme sted 21.3. (TRØ). Et ind. Sandfærhus, Stjørdal 27.12. (IJØ, A. Folvik).

Kvartbekkasin Vårtrekk: Et ind. Straumbrua, Nærøy 30.4. (FKU). Et ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 9.-10.5. (THA). Et ind. Gran, Snåsa 5.12. (PMØ).

Dobbeltbekkasin Trekkobs.: Et ind. Rinnleiret, Levanger/Verdal 16.8. (THA).

Storspove Stort antal: 186 ind. Lundleiret, Steinkjer 19.4. (SMO).

Lappspove Stort antall på vårtrekk: 42 ind. Alfnesfjæra, Levanger 1.5. (THA), 41 ind. samme sted 5.5. (TKO). Sommerobs.: Et ind. Kalvøya, Steinkjer 30.6. (PIN).

Svarthalespove Et ind. Alfnesfjæra, Levanger 4.5. (TKO). 2 ind Fiborgtangen, Levanger 6.-20.9. (THA, ESÆ). 2 ind. Eidsbotn, Levanger 14.-16.9. (MVA, Stein Tofte).

Storjo Et ind. Storvea, Nærøy (Torgeir Nygård m.fl.). Innlandsobs.: Et ind. funnet død Stormyra, Meråker 9.5. (familien Ånnegård medd. KKR). Fuglen var merket på Noss, Shetland 12.7.87.

Svartehavsmåke En ad. Sandfærhus, Stjørdal 5.6.91 (BNY m.fl.). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Polarmåke En 2K ungfugl Rørvik havn, Vikna 8.2. (FKU). En 2K ungfugl Sklinna, Leka 30.5. (THA, HSØ, RTK, JEØ).

Grønlandsmåke En ad. Ørin, Verdal 1.2. (THA, TKO).

Polar/Grønlandsmåke En ad. Levangersundet 22.2. (TKO).

Rovterne Et ind. Sandfærhus, Stjørdal 1.-2.7.70 (Ivar Værnesbranden, Gunnar Rofstad, Arthur Hofstad). Godkjent av NSKF. Det 2. funnet i fylket, det første var på Tautra, Frosta i 1968.

Hvitvingesvartterne Et ind. Kvernhusvatnet, Moavatnet og Staverengvatnet, Nærøy 19. og 21.5.88 (FKU og Per Bårdshaug). Et ind. Øksninga, Nærøy 5.5.90 (FKU). De første funn i fylket. Godkjent av NSKF.

Ringdue Vinterobs.: 5 ind. tautra, Frosta 12.1. (BNY, TKO). 4 ind. samme sted 9.2. (IJØ). Et ind. Hammervatnet, Levanger 20.12. (MHU).

Grønnspekk Vanlig i Nærøy. Observert på 11 mulige hekkelokaliteter i 1992. Et konkret hekkefunn (FKU).

Gråspekk Innlandsobs.: Hekket i Åsen, Levanger sommeren 1992 (KKR, MHU). Et ind. Gaulstad, Steinkjer 19.10. (ATA). En hunn Brønstad, Snåsa 24.11. (OKJ).

Tyrkerdue 2 ind. Hansvika, Vikna 23.6. (FKU). Et ind. Kvislabakken, Stjørdal 12.9. (IJØ, Morten Ekker). Et ind. Stjørdal sentrum 7.11. (IJØ). 2 ind. Tangmoen, Stjørdal 7.11.-25.12. (TRØ, BNY, IJØ). Opp til 6 ind. Staupshaugen, Levanger ultimo nov.- medio des.1992 (TKO m.fl.).

Linerle Et ind. Levanger sentrum 6.12. (TKO, MVA).

Vintererle En hann Byafossen, Steinkjer 9.-18.5. (ATA). Et par Granfossen, Verdal 21.5. (AIN), en hann samme sted 24.5. (HSØ).

Tornskate Et par Øksninga, Nærøy 31.5. (PMØ, ILY m.fl.).

Nøttekråke Et ind. Lurudal, Snåsa 27.9. (OKJ medd. PMØ). Et ind. Levanger sentrum 29.9. (MHU). Et ind. Hammervatnet, Levanger 31.10. (MHU). Et ind. Overhalla primo oktober 1992 (Magne Ryan).

Kornkråke Obs. utenfor Stjørdal: En juv. Fånes, Frosta 9.2. (PIV). En juv. Frostaneset 9.2. (IJØ). Et ind. Roparnes, Nærøy 25.3. (FKU). 2 ind. Tautra, Frosta 11.4. (THA). Et ind. Tautra 12.4. (NOF). Et ind. Binde, Steinkjer 16.4. (THA).

Svartrødstjert En ung hann Sklinna, Leka 30.5. (THA, HSØ, RTK, JEØ). 3. funn i fylket.

Bøksanger En juv. Trøite, Stjørdal 30.8. (PIV, IJØ, Hilde Stol Øyan).

Lappmeis Et ind. på foringsplass Kolvereid, Nærøy 15.11.-13.12. (FKU, Frode Kutschera). Første funn i kystregionen. Nærmeste tidligere funn er fra Namsskogan.

Spettmeis Et ind. Hogstad Øvre, Frosta 8.9.88 (MVA). Et ind. Einhaugen, Frosta 8.11.89 (MVA).

Pilfink Et ind. Verdalsøra 17.5. (Bjørn Dyrnes). 2 ind. Sandvollan, Inderøy 8.11. og ut året (ØLO). Et ind. Verdalsøra 30.12. (HSØ).

Tornirisk En hann Vikaleiret, Frosta mai 1990 (Roar Pettersen). En hann Langsundbroa, Vikna 29.5. (TKO, PIV, VKR).

Bergirisk Vinterobs.: 25 ind. Tangen, Stjørdal 25.12. (TRØ).

Lappmeis, fotografert i Finnmark. Foto: I.J. Øien.

Gulirisk Et ind. Rinnan, Levanger ultimo mai til primo juni 1989 (Asbjørn & Olav Indahl). Det første funnet i fylket. Godkjent av NSKF.

Kjernebiter Et ind. Elvran, Stjørdal medio desember 1991 fram til medio februar 1992. 2 ind. samme sted ultimo desember 1991 (Johan Skjei). Et ind. Bruborg, Levanger 15.1. (TKO, Åge Jensen). Et ind. Sørliia, Steinkjer 20.-25.4. (Hans Wetting).

Polarsisik Et ind. Trøite, Stjørdal 8.2. (IJØ, GLI). Et ind. Ulvilla, Verdal 21.3. (AIN).

Konglebit En ad. hann Rådal, Stjørdal ultimo september 1990 (Ivar Skjelstad medd. IJØ). Et ind. Leksdal statsalmenning, Stjørdal høsten 1992 (Geir Lasse Aune medd. PIV).

Vierspurv Et varslende par ved Murubekken, Lierne 25.6.91 (Per Gustav Thingstad, Svein Karlsen, Geir E. Vie). En hann Namsskogaan 1.5. (Øyvind Spjøtvold).

Observatører:

AIN - Arnstein Indahl	NOF - NOF Ekskursjon
ATA - Asbjørn Tangen	OKJ - Ola Kjenstad
BNY - Bård Nyberg	PIN - Per I. Nicolaisen
ESÆ - Einar Sæter	PIV - Per I. Værnesbranden
FKU - Frans Kutschera	PMØ - Pål Mølnevik
GLI - Gunnar Ligård	RTK - Rolf Terje Kroglund
GMO - Gunnar Moe	SAS - Stein Are Sæther
HHE - Håkon Heggland	SMO - Steinar Moe
HSØ - Halvor Sørhuus	SST - Sigbjørn Stokke
IJØ - Ingar J. Øien	TGI - Terje Gimnes
ILY - Ingrid Lysberg	THA - Trond Haugskott
JAA - Jo. A. Auran	TKO - Terje Kolaas
JEØ - Jan E. Østnes	TRØ - Tom Roger Østerås
KOS - Kolbjørn Schjølberg	ØLO - Øystein Lorentsen
MHU - Magne Husby	ØRS - Øystein R. Størkersen
MMY - Magne Myklebust	VKR - Vidar Krøke
MVA - Morten Vang	

VÅRTREKKET AV VANNFUGL I VEST- ENDEN AV AURSUNDEN 1983-87 OG 1990-92

Rolf S. Svendsen

Denne artikkelen presenterer vårtrekket av vannfugl foran tunnelinnløpet i vestenden av den regulerte innsjøen Aursunden, Røros kommune, i perioden 1983-87 og 1990-92. I tillegg blir det gjort noen betraktninger omkring en del av observasjonene.

En kveld i begynnelsen av mai 1992 sto jeg sammen med to fuglekikker-kamerater ved tunnelinnløpet i vestenden av den regulerte Aursunden. Været var akkurat så ufyselig som det kan være her oppe i begynnelsen av mai, med lave tåkeskyer og et lett, men iskaldt regn. Men fuglelivet foran oss varmet: På grus- og sandbanker sto 22 traner og 10 heiloer. En rødstilk, ei gluttsnipe og to brushaner søkte etter næring. Relativt få ender var å se, men måker var det mye av. Over 200 fiskemåker, 20 hettemåker, ei sildemåke og to gråmåker holdt til ved Aursunden denne kvelden. Ei enslig gås, antagelig kortnebbgås, ble også sett. Etter ei stund hørtes fjern kakling gjennom regnskodda. Snart ble kaklingen sterkere og vi ante konturene av en stor flokk med gjess som nærmet seg. Fuglene ga seg til å kretse i fire-fem minutter, før de endelig gikk ned på isen, 700-800 meter fra oss. Både dato, antall og det vi kunne notere av kjennetegn, tilsa at det dreide seg om kortnebbgjess. De ca. 290 gjessene roet seg snart og slo seg etter alt å dømme til ute på isen for å overnatte der. Vi tre fuglekikkere denne kvelden har til-

sammen tilbragt adskillig med timer i forskjellige våtmarksmiljøer i Nord-Østerdal og Røros-området om våren, men aldri hadde vi opplevd at en flokk med gjess har landet i distriktet. Når nesten 300 gjess først skulle mellomlande i denne delen av Norge om våren, var det imidlertid ikke helt uventet at det skulle skje i vestenden av Aursunden.

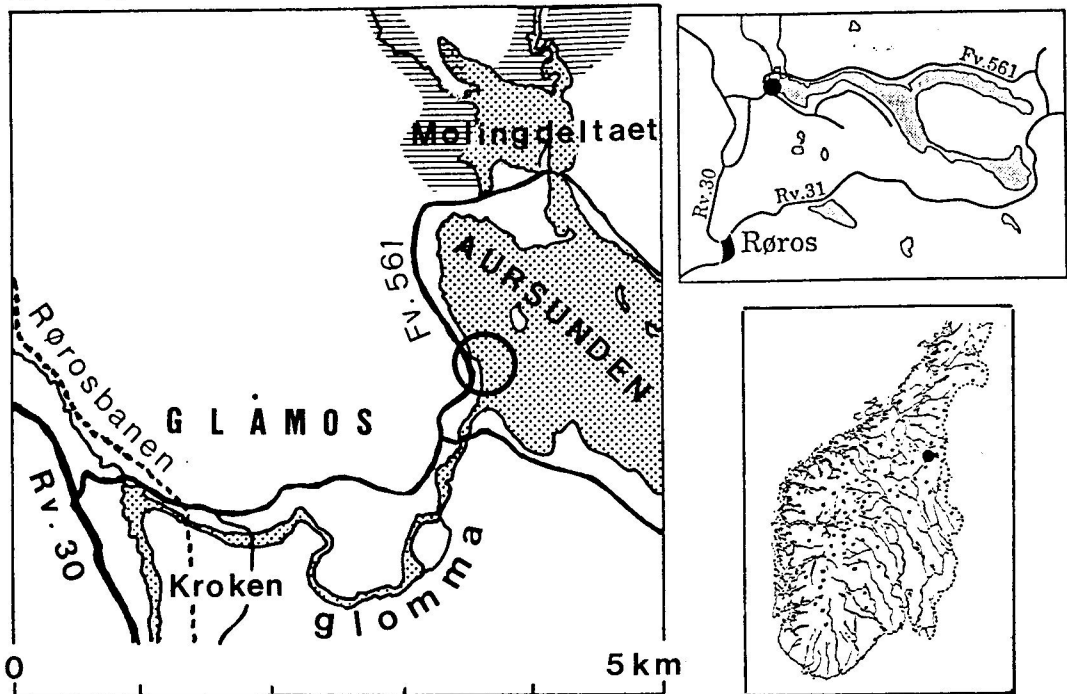
OMRÅDET FORAN TUNNELINN- LØPET I VESTENDEN AV AURSUNDEN

Selve Aursunden og områdene omkring byr på et variert spekter av naturmiljøer. Nord for sjøen ligger Sølendet naturreservat med sine botaniske kvaliteter, samt Sakrisodden plantefredningsområde med sin sibirstjerne. Tre kilometer sør for Molingdeltaet naturreservat ligger tunnelinnløpet til Kuråsfossen kraftstasjon. Området foran tunnelinnløpet utgjør en trekklokalitet for vannfugl som har vært lite kjent og er tidligere ikke beskrevet. For en fugleinteressert er det imidlertid litt av hvert å oppleve her om våren, der en har god oversikt over området fra fylkesvei 561 mellom Glåmos og Brekken, se fig. 1 og 2. I månedskiftet mars-april økes tappingen av sjøen, før utslippet holdes på et relativt lavt nivå utover i april for at Glomma skal kunne ta i mot de økende mengdene med smeltevann via sidevassdragene. Dette fører til at en får tørrlagte grusbredder og

sandbanker foran tunnelinnløpet. Disse områdene sammen med åpent vann og iskantene utgjør tilsammen et variert miljø for forskjellige vannfugler på vartrekket. Når snøsmeltingen etter hvert tiltar utover i mai, fører den stigende vannstanden til at området gir stadig mer begrensede muligheter for vadefugler. Forholdene vil selvsagt kunne

varierte en god del fra år til år. Området foran tunnelinnløpet ble systematisk undersøkt i forbindelse med tellinger av vannfugl i Glomma mellom Aursunden og Alvdal i årene 1983-87 og i 1991. I årene 1990-92 har observasjonsdekningen vært særlig god de siste to årene, se tab. 1.

Figur 1. Kartskisse over den vestlige delen av Aursunden (med undersøkelsesområdet foran tunnelinnløpet markert med ring), samt Glomma gjennom Kroken ved Glåmos.

	APRIL						MAI						SUM
	1.-5.	6.-10.	11.-15.	16.-20.	21.-25.	26.-30.	1.-5.	6.-10.	11.-15.	16.-20.	21.-25.	26.-30.	
1983	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	3
1984	1	-	1	-	1	1	1	2	1	-	-	-	8
1985	-	1	-	-	1	1	1	-	1	1	-	-	6
1986	-	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	5
1987	1	-	1	1	-	2	1	1	-	1	1	-	9
1990	-	-	1	-	2	2	1	-	-	-	-	-	6
1991	3	2	2	2	2	2	1	2	2	-	-	1	19
1992	2	-	2	-	2	2	2	2	3	-	-	-	15
SUM	7	3	8	4	9	12	8	9	7	2	1	1	71

Tabell 1. Besøksfrekvens ved tunnelinnløpet i vestenden av Aursunden, 1983-87 og 1990-92.

OBSERVASJONER AV VANNFUGLER UNDER VÅRTREKKET

LOMMER

Smålom *Gavia stellata* Bare få observasjoner: 1 ind. 29.4. og 21.5.1987, 1 ind. 8. og 11.5.1991.

Storlom *Gavia arctica* Noe vanligere å se enn smålom, men også der bare som enkeltindivider.

STORKEFUGLER

Gråhegre *Ardea cinerea*. Bare to observasjoner: 1 ind. 9. og 17.4.1991. Gråhegra har på 1980-tallet imidlertid vært vanlig å se om våren ved Glomma, Kroken, der 3-4 par har hekket på Vintervollodden (Svendsen 1989).

GJESS

Kanadagås *Branta canadensis* Bare to observasjoner: 2 ind. 21.4. og 1 ind. 4.5.1992.

Grå gjess spp. *Anser spp.* Observert de fleste av de undersøkte årene, se tab. 2.

År	Dato	Art	Antall
1985	12.5	<i>Anser sp.</i>	6
1986	9.5	Kortnebbgås	1
1987	16.5	Grågås	1
1990	30.4	Grågås	7
1991	13.4	<i>Anser sp.</i>	1
1992	5.5	<i>Anser sp.</i>	1
1992	5.5	<i>Anser sp.</i>	ca. 290
1992	11.5	Kortnebbgås	1

Tabell 2. Observasjoner av rastende "grå gjess" i vestenden av Aursunden, 1983-87 og 1990-92.

SVANER

Knoppsvane *Cygnus olor* Observert to ganger: 1 ad. 15.5.1984 og 1 ad. 29.4.1987.

ENDER

Området foran i vestenden av Aursunden er sammen med passende lokaliteter i Glomma mellom Aursunden og Alvdal viktige tilholdssteder for ender om våren. Foran tunnelinnløpet er det tilsammen registrert 16 arter andefugl.

Gravand *Tadorna tadorna* Flere observasjoner: 3 ind. 24.4.1986 (Asbjørn Ryen pers medd.) og en hann og en hunn (par?) 2.5.1986, 1 ind. 24.4.1987, 1 hann 1.4 og 1 hunn 11.5.1991.

Stokkand *Anas platyrhynchos* Tallrikeste andeart i Glomma mellom Aursunden og Alvdal i siste del av april til omkring månedskiftet april-mai i årene 1983-87 og 1991. I vestenden av Aursunden holder vanligvis bare noen få par til. Dersom ugunstig vær i månedskiftet april-mai fører til at tilholdsområder i regionen fryser til, kan stokkender søke til den åpne delen av Aursunden. Under slike forhold blir flere stokkender sett her enn ellers.

Krikkand *Anas crecca* Den tallrikeste av gressendene fra slutten av april til midten av mai. Maksimumstallet kan variere en god del fra år til år, se tab. 3.

År	Obs. tidsrom	Maks.	(Dato)
1983	7.5	10	(7.5)
1984	30.4-15.5	24	(6.5)
1985	12.5-19.5	18	(12.5)
1986	2.5-9.5	8	(2.5)
1987	29.4-16.5	54	(9.5)
1990	25.4-3.5	25	(30.4)
1991	9.4-15.5	47	(8.5)
1992	14.4-14.5	27	(4.5)

Tabell 3. Vårtrekket av krikkand i vestenden av Aursunden, 1983-87 og 1990-92.

Brunnakke *Anas penelope* Vanligvis bare noen få par fra slutten av april til midten av mai, med maksimum 16 par 29.4.1987.

Stjertand *Anas acuta* Vanligvis sett som enkeltpar i begynnelsen av mai. I 1990 ble 6 par observert 26.4 og 3 par 30.4.

Knekkand *Anas querquedula* 2 par 7.5.1983, 1 hann 4.5.1992 (Liv Hilmarsen pers. medd.).

Skjeand *Anas clypeata* 1 hann 8.5.1987 (Øyvind Lunde pers medd.).

Taffeland *Aythya ferina* 1 hann 3.5.1990. I Glomma ved Kroken, Glåmos, ble en hann sett 21.5.1987.

Toppand *Aythya fuligula* Generelt sporadisk og fåtallig i første halvdel av mai. Tallrikste dykkandart i Glomma mellom Aursunden og Alvdal i første halvdel av mai. Med elvestrekningen fra Kroken ved Glåmos og et par kilometer sørover som det viktigste samlingsområde.

Bergand *Aythya marila* 1 par 11.5. og 3 par og 1 hunn 30.5.1991.

Svartand *Melanitta nigra* 1 hann 9.5.1987, 2 hunner 8.5. og 3 hunner 30.5.1991.

Sjørre *Melanitta fusca* Observasjoner: 1 par, 2 hanner, 1 hunn 16.5 og 5 hanner, 6 hunner 21.5.1987.

Havelle *Clangula hyemalis* Observasjoner: 3 ind. 15.5.1984, 1 par 16. og 21.5.1987, 1 par 13.4., 1 par, 1 hann 11.5. og 3 par 15.5.1991, 2 hanner 11.5., 1 hann 12.5. og 2 hanner og 1 hunn 14.5.1992.

Kvinand *Bucephala clangula* Sammen med stokkand tallrikste andeart i Glomma mellom Aursunden og Alvdal i siste del av april til omkring månedskiftet april-mai. I vestenden av Aursunden har bare noen få

kvinender vært å se, da vanligvis i siste del av april og første del av mai. Bare unntaksvis blir fler enn 10 individer sett.

Siland *Mergus serrator* Sett fra slutten av april, men de fleste observasjonene er fra første halvdel av mai, vanligvis ses 1-3 par.

Laksand *Mergus merganser* Observert fra slutten av april til midten av mai. Vanligvis bare få ind. I 1991 ble gjennomgående flere ind. sett enn de andre årene, med maksimum på 2 par og 10 hanner 25.4 og 1 par, 10 hanner og 8 hunner 6.5.

TRANEFUGLER

Trane *Grus grus* Tranens vidtrekkende trompetstøt og karakteristiske silhuetter er et kjærkomment innslag i vårvintermiljøet ved Aursunden. Tranen er da også en fugl de fleste naturinteresserte i området er opptatt av. Færre individer ble sett i årene 1983-87 i forhold til perioden 1990-92 (jf. observasjonsdekningen de første av disse årene), se tab. 4.

År	Obs. tidsrom	Maks.	(Dato)
1983	30.4	2	(30.4)
1984	1.5-6.5	2	(1.5 & 6.5)
1985	12.5	2	(12.5)
1986	-	0	-
1987	26.4-8.5	7	(29.4)
1990	21.4-30.4	11	(26.4)
1991	17.4-4.5	19	(23.4)
1992	21.4-12.5	22	(5.5)

Tabell 4. Observasjoner av trane i vestenden av Aursunden, 1983-87 og 1990-92.

VADEFUGLER

Utover i mai stiger som nevnt vannstanden i Aursunden og som trekklokaltitet får dermed området mindre betydning for vadefugl på vårtrekket, se tab. 5. En indikasjon på at enkelte arter kan trekke over området i større

individantall fikk en i 1991. Svært varmt vær i siste halvdel av mars og store deler av april førte til at snøsmeltingen fikk et tidlig og relativt jevnt forløp, slik at den var stort sett fedig i løpet av april. En kald og nedbørfattig mai førte derfor til at vannstanden i Aursunden var eksepsjonelt lav gjennom hele mai. F.eks. ble den 30.5. ca. 60 ind. av sandlo og ca. 20 ind. av myrsnipe observert her.

MÅKER

Måkefuglene kan så avgjort sette sitt preg på fuglelivet foran tunnelinnløpet om våren. Generelt synes det som om måkene etterhvert er blitt stadig tallrikere om våren.

Hettemåke *Larus ridibundus* Arten er blitt stadig mer vanlig å se og i stadig større antall mot slutten av 1980- og på begynnelsen av 1990-tallet, se tab. 6.

ART	OPPLYSNINGER
Tjeld <i>Haematopus ostralegus</i>	2 ind. 29.4.1987 og 1 ind. 25.4.1990
Sandlo <i>Charadrius hiaticula</i>	Noen få ind. i første halvdel av mai enkelte år. Maks. ca. 60 ind. 30.5.1991
Heilo <i>Pluvialis apricaria</i>	De fleste år noen få ind. fra månedskiftet april-mai til midten av mai. Maks. 62 ind. 7.5.1992.
Vipe <i>Vanellus vanellus</i>	Vanlig i varierende antall i april og begynnelsen av mai. Maksimumstallene de fleste årene har vært 30-40 ind.
Temmincksnipe <i>Calidris temm.</i>	3 ind. 30.5.1991.
Myrsnipe <i>Calidris alpina</i>	1 ind. 9.5.1986, 3 ind. 9.5 og 10 ind. 16.5.1987. Maks. ca. 20 ind. ind. 30.5.1991.
Brusfugl <i>Philomachus pugnax</i>	De fleste år enkeltind., eller noen få hanner sammen i første halvdel av mai.
Rødstilk <i>Tringa totanus</i>	Hvert år vanligvis 1-2 ind. i første del av mai. Maks. 9 ind. 19.5.1985, 7 ind. 15.5.1991.
Gluttsnipe <i>Tringa nebularia</i>	De fleste år 1-3 ind. i første tredjedel av mai.
Skogsnipe <i>Tringa ochropus</i>	Noen år forekommer enkelt ind. fra slutten av april og i begynnelsen av mai.
Strandsnipe <i>Tringa hypoleucos</i>	Enkeltind. omkring midten av mai i 1991 og 1992.
Storspove <i>Numenius arquata</i>	De fleste år 1-2 ind. i siste halvdel av april.
Småspove <i>Numenius phaeopus</i>	3 ind. 27.4.1991.
Svømmesnipe <i>Phalaropus lobatus</i>	1 ind. 19.5.1985.

Tabell 5. Observerte vadefugler i vestenden av Aursunden om våren, 1983-87 og 1990-92.

År	Obs. tidsrom	Maks.	(Dato)
1983	-	-	-
1984	23.4	4	(23.4)
1985	-	-	-
1986	2.5	10	(2.5)
1987	5.4-16.5	27	(9.5)
1990	12.4-3.5	34	(30.4)
1991	13.4-15.5	25	(25.4)
1992	13.4-12.5	ca. 40	(6.5)

Tabell 6. Vårtrekket av hettemåke i vestenden av Aursunden, 1983-87 og 1990-92.

Sildemåke *Larus fuscus* Observasjoner: 2 ind. 8.5.1987 (Øivind Lunde pers. medd.), 1 ind. 30.4.1990, 1 ind. 4. og 5.5.1992. Også uvanlig å se i Glomma om våren: 1 ind. Kroken, Glåmos 26.4.1986, 1 ind. ved Horten, Os i Hedmark 15.5.1991 (Liv Hilmarsen pers. medd.).

Gråmåke *Larus argentatus* Arten er observert hvert av årene 1984-87, 1990-92. De fleste observasjonene er gjort omkring månedskiftet april-mai, med få individer (1-5 ind.). Noen har tydeligvis vært par (parring observert 6.5.1984).

Svartbak *Larus marinus* 1 ind. 30.4.1990.

Fiskemåke *Larus canus* Til dels tallrik, se tab. 7. Arten viser et markert trekkforløp. Der en større flokk registreres en dag, kan den være borte neste dag. Derfor kan svært varierende antall bli registrert.

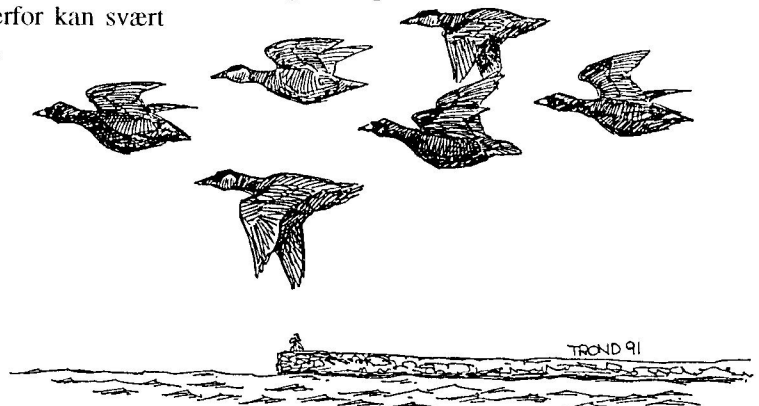
År	Obs. tidsrom	Maks.	(Dato)
1983	30.4-7.5	20	(7.5)
1984	16.4-10.5	73 (30.4) & 45 (10.5)	
1985	21.4-19.5	6	(4.5)
1986	2.5-9.5	57	(2.5)
1987	13.4-20.5	150 (29.4) & 200 (8.5)	
1990	21.4-3.5	110	(26.4)
1991	13.4-16.5	67	(4.5)
1992	29.4-14.5	58 (29.4) & 210 (5.5)	

Tabell 7. Vårtrekket av fiskemåke i vestenden av Aursunden, 1983-87 og 1990-92.

Terne *Sterna sp.* Ankommer såvidt sent at bare få observasjoner er gjort.

OMRÅDET FORAN TUNNELINN-LØPET SOM TREKKLOKALITET

Det omtalte området har delvis samme funksjon som enkelte andre rasteplasser for vannfugl i regionen. Her kan flere arter av våtmarksfugler holde til mens de venter på at hekke- og tilholdsområdene omkring skal bli tilgjengelige. Området foran tunnelinnløpet skiller seg imidlertid en del ut fra andre rasteområder for vannfugl i regionen, både som våtmarksbiotop og med hensyn til artssammensetning. Geografisk ligger dette området i vestenden av Aursunden strategisk til, både når det gjelder trekk og streif av vannfugl nordover, evt. i mer nordøstlig og østlig retning om våren.

GENERELLE BETRAKTNINGER OM- KRING OBSERVASJONENE

En god del av observasjonene gjelder tidligere kystbundne arter som i lang tid har vært kjent for å kunne streife til dels langt inn i landet. Enkelte av dem har også etablert seg som hekkefugler. Etterhvert har en også blitt kjent med at enkelte vannfugler (ærfugl og storskarv) har regulære trekk over innlandet, der en tidligere antok at dette

Glåmos og sørover til Hummelvoll helt nord i Hedmark. Vanligvis har det dreid seg om 2-3 ind. sammen, men av og til har en kunnet se flere, med 8 som maksimum. Om våren kan en også se kanadagås andre steder i Røros-området. Observasjonene ligger innenfor den skisserte trekkruta for kanadagjess som overvintrer i Skiensvassdraget og som trekker nordover til hekkeområdet i Meråker (Heggberget 1987). Kanadagås-

Figur 2. Området foran tunnelinnløpet i vestenden av Aursunden, sett mot øst-nordøst.
Foto: R.S. Svendsen.

dreide seg om streif. Jeg vil derfor gå litt nærmere inn på enkelte av artene som er registrert i området. Sammen med andre observasjoner i regionen skal jeg også forsøke å tolke problemstillingene som nevnt over.

Kanadagåsa er en sjelden gjest i vestenden av Aursunden, men har vært ganske vanlig å se i den nordlige delen av Glomma i siste halvdel av april og første del av mai på 1980-tallet. De aller fleste observasjonene har vært gjort på elvestrekningen fra Kroken ved

bestanden har imidlertid økt kraftig i Trøndelag og arten utvider stadig sitt hekkeområde (Sandvik 1989). De grå gjessene som trekker over innlandet i Sør-Norge og Trøndelag, har i mange år vært viet stor interesse. De kaktende gåseflokkene som i plogformasjon bryter vår-himmelen i Nord-Østerdal og Røros-området omkring midten av mai, er ganske sikkert kortnebbgjess på vei fra overvintringsplassene i Danmark til hekkeområdene på Svalbard. Det har imidlertid hittil vært uvanlig å se rastende kortnebbgjess i Røros.-

regionen om våren. De to observasjonene av grågåås i vestenden av Aursunden om våren er interessante. Arten er også sett to ganger i Glomma ved Osstrand helt nord i Hedmark med 2 ind. 4.5.1985 og 2 ind. 19-20.4.1990. På rasteplasser for vannfugl sør i Hedmark og Oppland har grågåsa faktisk vært noe vanligere å se enn kortnebbgåås i løpet av de siste 20 årene, den opptrer også gjennomgående noe tidligere enn sistnevnte art. Så langt kjenner jeg ikke til hvordan disse observasjonene kan tolkes. Sangsvaner er til dels tallrike på passende lokaliteter i Glomma sørover til Alvdal om våren, men er ikke sett i den omtalte delen av Aursunden. I tillegg til observasjonene av knoppsvane i vestenden av Aursunden, foreligger følgende i Glomma: 2 juv. ved Kroken, Glåmos 7-10.5.1983 og 1 ad. ca. 1 km nord for Alvdal i begynnelsen av mai 1989 (Roar Wangen pers. medd.). I de sørlige delene av Hedmark (Knoff og Tøråsen 1992) og Oppland (Gaarder 1990) har antallet lokaliteter med hekkende knoppsvaner økt markert de siste årene. Sett på bakgrunn av den ganske tette observasjonsdekningen ved Aursunden i 1991 og 1992, sammenlignet med tidligere år, kunne en kanskje ha forventet observasjoner av arten. Gravand er sett i området flere ganger. Arten har vært i sterk ekspansjon i Norge i tiden etter 1945. En kan spørre seg om observasjonene kan indikere om arten trekker over de sønorske innlandsområdene, eller om det helst dreier seg om streif. Gravanda har vært en ganske vanlig trekkgjest på rasteplasser for vannfugl sør i Oppland og Hedmark om våren de siste 20 årene. Observasjoner er gjort fra slutten av mars og ut mai, de fleste i siste del av april og første del av mai. Dette har helst dreid seg om enkeltindivider (ca. 55%) eller to ind. sammen (28%), av og til som par og med 6 ind. som maksimum. Så langt er det vel rimelig å tolke disse innlandsobservasjonene som et uttrykk for at gravanda kan ha en utpreget tendens til å streife langt inn i innlandet i trekktiden (Cramp & Simmons 1977). Tjeld er sett to

ganger i vestenden av Aursunden. Flere observasjoner av arten er gjort langs Glomma mellom Aursunden og Alvdal, samt andre steder i regionen om våren. Helst har det dreid seg om enkeltindivider eller to sammen. De fleste observasjonene er gjort i siste del av april og begynnelsen av mai, med en svært tidlig observasjon den 22.3.1990 av 1 ind. i Vingelen, Tolga (Stig Nordstad pers. medd.). Tjeld er også sett i slutten av mai og i begynnelsen av juni. Tjelden viste for lenge siden "en økende tendens til å følge vassdrag et stykke inn i landet" (Haftorn 1971). Dette ser ut til å være et uttrykk for at arten kan prøve ut hekkemuligheter til dels langt inn i landet. I Trøndelag har tjelden lenge vært kjent som hekkfugl på flere innlandslokaliteter (Haftorn 1971, se også Størkersen 1987). I Mjøsområdet hekket arten så tidlig som i 1974 (Ødegaard 1979) og trolig i 1977 (Maartmann 1987). Observasjonene i Nord-Østerdal og i Rørosområdet føyer seg inn i dette mønsteret. Den første hekkingen i regionen ble konstatert på Tynset i 1992 da et par fikk fram unger på industriområdet like ved Glomma (Åsmund Skjøtskift pers. medd.). Også året før hekket sannsynligvis et par samme sted. Hettemåkens ekspansjon i Norge har vært fulgt med stor interesse. Som tidligere nevnt er arten blitt mer vanlig i vestenden av Aursunden og i stadig større antall på slutten av 1980- og på begynnelsen av 1990-tallet. Dette kan være en indikasjon på at hettemåken kan komme til å etablere kolonier i Røros-området i løpet av de nærmeste årene. Da vannfugl i Glomma systematisk ble registrert i årene 1983-87, økte antallet hettemåker fra bare få individer i 1983 til over 225 ind. i 1987. Det var særlig elveområdet mellom Alvdal og Tynset som fanget opp de aller fleste hettemåkene, før de spredte seg utover til hekke- og tilholdsområdene. Økningen i antallet i Glomma om våren reflekterer en økning i antall individer i eksisterende kolonier i Nord-Østerdal, samt etablering av nye (Svendsen 1990a). Bestandsøkningen i

regionen er antatt å ha fortsatt. Under vannfuglregistreringene i Glomma i 1991 ble til sammen ca. 850 hettemåker registrert på to antatte overnattingsplasser i Glomma mellom Tynset og Alvdal 27.4. Selv om hettemåka har hekket sporadisk i Røros kommune (Bekken 1984, Hansen 1989), er ikke etablering av koloni kjent pr. 1992 (Arne Krohn og Thorleif Thorsen pers. medd.). En annen måkeart det kan være grunn til å følge nøye er gråmåken. Foruten i vestenden av Aursunden har arten vært ganske vanlig å se i den nordlige delen av Glomma, dvs. fra Aursunden og sørover til Osstrand sør for Os helt nord i Hedmark, i løpet av de årene vannfugl ble registrert på strekningen. Gråmåkene er sett fra midten av april til midten av mai, som oftest enkeltindivider eller to sammen. En og annen gang har 6-7 ind. opptrådt sammen. Arten er også observert i den vestlige delen av Femunden: 8 ind. over Nålodden 29.4.1990. Gråmåken er ikke kjent som hekkefugl i kommunen (Hansen 1989, samt Arne Krohn og Thorleif Thorsen pers. medd.). Arten er imidlertid registrert som hekkefugl i Tolga helt nord i Hedmark, der et par fikk fram to flygedyktige unger i 1990 (Svendsen 1990b). Et par hekket samme sted i 1991 og etter adferd å dømme hekket et par i nærheten også i 1992.

TAKK

En spesiell takk til Liv Hilmarsen, Tolga, som har bidratt med sitt observasjonsmateriale for årene 1991 og 1992.

Forfatterens adresse:
2540 TOLGA.

LITTERATUR:

- Bekken, J. 1984. Øvre Glomma. Ornitologiske interesser og konsekvenser av planlagt utbygging. *Kontaktutvalget for*

vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo. Rapport 71.

- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (red.). 1977. *The Birds of the Western Palearctic. Vol. 1.* Oxford Univ. Press.

- Gaarder, G. 1990. Knoppsvana i Oppland. *Hujon 16*:268-271.

- Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. Universitetsforlaget.

- Hansen, J.-H. 1989. *Viltkartlegging i Røros. Rapport nr. 1.* Røros kommune. Hovedutvalget for natur- og miljøvern.

- Heggberget, T.M. 1987. Utviklingen i den norske bestanden av kanadagås inntil 1984. *Fauna 40*:1-9.

- Knoff, C. & Tøråsen, A. 1992. Knoppsvanebestanden i Hedmark i vekst. *Kornkråka 22*:140-146.

- Maartmann, E. 1987. Fugleregistreringer ved Steinsodden 1982-86. *Kornkråka 17*:12-19.

- Sandvik, J. 1989. Kanadagåsa i Trøndelag. *Trøndersk Natur 16*:92-93.

- Størkersen, Ø.R. 1987. Atlasprosjektet i Sør-Trøndelag. *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Miljøvern avdelingen. Rapport 1.*

- Svendsen, R.S. 1989. Gråhegrene i det sørøstlige midt-Norge. *Kornkråka 19*:55-73.

- Svendsen, R.S. 1990a. Hettemåkeliv i Nord-Østerdal. *Kornkråka 20*:3-20.

- Svendsen, R.S. 1990b. Hekkende gråmåke i Tolga. *Kornkråka 20*:127-129.

- Ødegaard, R. 1979. Hekking av tjeld i Stange. *Kornkråka 9*:59.

SKJÆRA, LITT OM OVERTRO OG BIOLOGI

Magne Husby

OVERTRO

Skjæra fikk navnet sitt fordi den ble skapt på skjærtorsdag, av selveste fanden. Fanden har fortsatt god kontroll over skjærebstanden, da han ved olsok samler inn alle skjærene til kontroll. Han beholder selv de feitest og fineste, men slipper de andre tilbake til naturen igjen. Og skjærene ved olsoktider ser da heller ikke særlig pene ut, de er da midt inne i den verste mytingsperioden. Slik kan en på flere felter finne et snev av logikk og sannhet i gammel overtro! Blant annet heter det at skjæra varsler når det kommer fremmedfolk til gards og skriker skjæra om natten betyr det brann. Begge deler kan nok ha sin rot i virkeligheten. Skjæra kjenner folkene som bor på den gården reiret er plassert, og bruker ikke tid og energi på å kjeft på dem. Fremmedfolk vekker derimot større bekymring, med påfølgende kjeftbruk. Om natta sover oftest skjæra, skulle den begynne å bråke da, er det noe galt, som f.eks. en brann. Skjæra skulle ha magiske evner til å se inn i fremtiden. Var den første fugl i kornbandet, skulle det bli uår, sparket den i tørrgraset om våren var det tegn på at det skulle bli et godt år. Ellers beskytter skjæra gården der den har reiret sitt, og på grunn av det ble det noen plasser satt ut mat og brennevin til skjæra 1. juledag. Den kunne også kurere sykdommer som byller, gikt og brannså. Hvis en mann skaffet seg ei kone, og hun og skjæra kommer til gården på samme tid, da er det uten tvil ei trollkjerring. Så pass på! Dette er bare noen

av de sagn som går om den vakre sølvtyven i svart og hvitt!

SKJÆRA OG MENNESKET

Skjæra er nært knyttet til oss mennesker og de fleste reira er plassert nært hus. Der vanker det ofte en ekstra matbit og ikke minst: Nært hus er hekkesuksessen mye høyere fordi den mer sky kråka ikke ødelegger så mange reir. Skjæras kjeftbruk er ikke alltid like populært for oss, spesielt når nabokattene prøver å ta nytfløyne skjæreunger tidlig på morgenen. Kjeftinga har også gitt opphavet til det engelske navnet, som er Magpie. Mag er en forkortelse for Magot eller Margot, som populært antyder et svært snakkesalig kvinnemenneske. Pie har trolig kommet fra det latinske ordet *Pica*, og henviser til fuglens svarte og hvite farger. Latinnavnet til skjæra er *Pica pica*.

På tross av skjæras nære tilknytning til oss mennesker, har forskning på skjæras liv og levned vært forholdsvis sparsom. Dette har bedret seg de siste 10-20 åra og mange flerårige studier foregår nå rundt omkring på kloden. Jeg vil her kort presentere noen av de resultatene som disse undersøkelsene har gitt.

FRA EGG TIL SELVSTENDIG UNGFUGL

Begge kjønn hjelper til med reirbygginga. Det kraftige reiret med kvisttak fungerer som beskyttelse mot kråkenes plyndring og sikkert også mot ugunstige værforhold. En gjennomsnittlig trønderskjære legger ca. 7 egg, hvor størrelsen på eggene blir litt mindre etterhvert som de legges. Rugginga starter først etter at ca. halve kullet er lagt og varer omtrent 3 uker. Det er bare hunnen som ruger. Når siste unge er klekt, møter den en tøff jobb i konkurransen med sine søsken om å få tak i mat. På grunn av at de kommer fra mindre egg og klekkes senere, fører det til at de siste ungene sjelden vokser opp. Allerede etter en uke er det gjennomsnittlige ungeantallet redusert fra sju til fire. Denne

tidlige ungedødeligheten synes ufornuftig når foreldrene på dette tidspunkt har kapasitet til å bringe nok mat til alle ungene. Men naturen er sjelden ufornuftig! I en del reir utførte jeg forsøk med å erstatte disse ungene som døde iløpet av første uke, med unger som var like gamle som de som døde. I disse reirene gikk det svært bra så lenge ungene var i reiret, men stor dødelighet etter reirforlating, gjorde at antall unger som fortsatt var i live når ungene ble uavhengige av foreldrene bare var 1,1 i gjennomsnitt. Kontrollgruppa som ikke fikk noen ekstra unger fikk derimot en høyere ungeproduksjon med snitt på 1,6 unger. Dette viser at at den tidlige ungedødeligheten i reiret er en måte å tilpasse ungekullstørrelsen til foreldrenes kapasitet. Fordelen med å justere antall unger i stedet for bare på antall egg, er at foreldrene da har kommet en måned lenger ut i hekkesesongen og vet da mer om forholdene som venter.

I gjennomsnitt forlater ca. tre unger reiret omtrent en måned gamle. De første dagene klatrer de rundt i trærne og er fullstendig avhengig av å bli matet av foreldrene. Først

ved rundt 50 dagers alder er flygeferdigheten såpass god at ungene henter all mat selv og ikke lenger får noe ekstra av foreldrene. Etter den tid blir ungene gradvis modigere og sprer seg utover og kommer i kontakt med unger fra andre kull. Etterhvert samler ungene seg i egne ungfuglflokker og er da fullstendig uavhengig av sine foreldre. Hos de skjærene jeg studerte i Trondheim samlet ca. halvparten av ungskjærene seg i slike ungfuglflokker, mens den andre halvparten aldri ble observert i slike flokker. Kjønnfordelingen hos flokkfuglene og blant de enslige var lik, men de ungene som havnet i flokker var tyngre når de forlot reiret enn de som var enslige. Det er også stor dødelighet etter reirforlating. Ca. halvparten av de som forlater reiret dør før de er uavhengige av foreldrene og innen ca. 80 dager etter klekking.

INN I DE VOKSNES REKKER

Overgangen fra ungfugl til voksen hekkfugl er ikke så lett. Pardannelsen skjer som oftest i flokker av ikke hekkende ungfugler. Første hekking foregår deretter vanligvis i toårsalderen. Tyngre/større fugler av høyere rangorden har lettere for å skaffe seg partner. Det er hunnen som aktivt velger en hann. For å komme seg inn i bestanden av hekkende skjærer må en ung skjære enten erstatte en som er død, presse ut en fra et parforhold eller ved at et ungt par etablerer territorium gjennom såkalte seremonielle samlinger eller skjæreting. Slike skjæresamlinger startes opp av ikkehekkende ungfugler og hensikten er som oftest å tilegne seg et hekketerritorium. Det er også høystatusfuglene i flokkene som starter disse samlingene. Ellers har både skjære og kråke slike samlinger der artsfrender kan mobbes og rett og slett henrettes. Spesielt fugler med

avvikende adferd, f.eks. skjærer som har vært tamme er særlig utsatt for å bli mobbet.

Med partner og eget territorium skulle alt være greit, en viktig milepæl er da også nådd. Går imidlertid hekkinga dårlig er det store sjanser for at parforholdet løses opp. Omtrent hvert tredje parforhold løses da også opp hvert år. Går det bra vil begge kjønnene samarbeide om reirbygging og ungemating. Mens hunnen ruger holder den litt større hannen vakt og bringer mat til hunnen. Totalt bidrar de begge like mye i ungeoppfostringa.

SKJÆRA I NORGE

Av totalt 13 skjære-raser finnes to i Norge. Nominatrasen ruger i det meste av landet hvor det bor mennesker. Lengst mot nord kommer det inn en nordlig rase. Skjærene er standfugler og bor rundt husene våre hele året. Som alteter finner den alltid noe av vårt avfall å ernære seg på. Fortrolig som skjæra er ovenfor oss mennesker, er den blitt en populær fugl som de fleste legger merke til. På grunn av at skjæra har tatt en del egg og kyllinger i det europeiske landbruket de siste 200 år, har den lenge vært upopulær. Etterstrebelser ute i Europa har derfor redusert skjæreb Bestandene, men den er nå igjen på tur opp. I Norge har etterstrebelser vært mye svakere, vi har derfor trolig hatt en forholdsvis stabil bestand(?). At etterstrebelser etter skjæra har vært svakere i Norge kommenteres av Darwin i 1872. Han forteller hvor lite sky de norske skjærene er i forhold til de engelske!

Forfatterens adresse:
7630 Åsen.

TRØITE RINGMERKINGSSTASJON ÅRS- RAPPORT 1992

Per Inge Værnesbranden

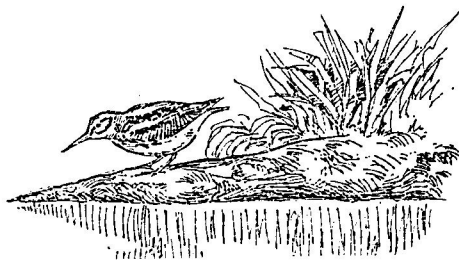
1992 var det 9. året på rad med ringmerkingsvirksomhet ved Trøite ringmerkingsstasjon (TRS). Ringmerkinga foregikk fra januar til november. Årets resultat ble 685 ringmerka fugler, dette er det nest dårligste resultat hittil. Årsaken til det skyldes svikt i bemanningen og lite tilgang på fugl i den beste fangsttida. De vanligvis mest aktive merkerne var også bortreist store deler av sommeren, da en stor del av fuglene blir merket. 8-10 personer tok del i aktivitetene ved TRS dette året. NOF avd. Nord-Trøndelag la også en av sine høst-ekskursjoner til TRS. TRS ble i løpet av fjoråret gitt en nærmere presentasjon i Trøndersk Natur. I nr. 1/92 ble resultatene fra årene 1984-1988 presentert, og i nr. 2/92 ble årene fra 1989-1991 presentert. Heretter vil vi forsøke å presentere resultatene i årlige rapporter her i TN.

Fordeling av årets fangstdager:

Måned	Dager	Fugler
Januar	1	2
Februar	4	13
Mars	3	7
April	4	51
Mai	8	148
Juni	2	7
Juli	4	59
August	6	110
September	5	177
Oktober	7	86
November	3	25

RINGMERKING

I 1992 ble 685 fugler av 32 arter ringmerket. Fordelt på 47 dager blir det 14,6 fugler pr.

dag. Mai, august og september ble de beste månedene. Ingen nye arter ble merket. De tallrike artene ble grønnfink (121), gransanger (117) og grønnsisik (96). Spesielle merkinger i år var bl.a. bøksanger (30/8), som var tredje funn ved TRS. I kattuglekassa ble det klekt ut 4 unger, som også ble merket. Det er vanskelig å si noe om årsakene til svingningene i årets merketall, da det har vært mangelfull dekning.

Ringmerkingsoversikt:

1. Kattugle	4
2. Linerle	1
3. Gjerdesmett	4
4. Jernspurv	31
5. Rødstrupe	21
6. Blåstrupe	2
7. Gråtrost	10
8. Måltrost	6
9. Rødvingetrost	21
10. Gulsanger	1
11. Møller	1
12. Hagesanger	13
13. Munk	22
14. Gransanger	117
15. Løvsanger	34
16. Bøksanger	1
17. Fuglekonge	2
18. Gråfluesnapper	1
19. Svarthvitfluesnapper	10
20. Løvmeis	11
21. Blåmeis	12
22. Kjøttmeis	39
23. Trekryper	1
24. Skjære	1
25. Bokfink	10
26. Bjørkefink	61
27. Grønnfink	121
28. Grønnsisik	96
29. Gråsisik	5
30. Dompap	11
31. Gulspurv	5
32. Sivpsurv	10
Totalt 1992	685

Før perioden 1984 til 1992 er totalt 17 015 ind. av 78 arter ringmerket. Av plasshensyn tas ikke den totale ringmerkingsoversikten og gjenfunn for 1984-92 med her, men vil bli presentert i en senere årsrapport, evt. i en egen samlerapport. Det henvises foreløpig til rapporten for 1989-1991 for totaloversikten.

OBSERVASJONER

Pr. 31.12.1992 er 134 arter registrert ved Trøite.

Art	Dato
Grågåås	1 ind. 8.-15/11
Trane	21 ind. 13/9
*Jerpe	1 hann 8/11
Heilo	stort antall: 250 ind. 13/5
Temmincksnipe	1 ind. 29/8
Kvartbekkasin	1-4 ind. 14.-18/10
Varsler	1 ind. 23/10
*Kornkråke	2 ad. 28/5
Gråsisik	stort antall: ca. 250 ind. 8/2
*Polarsisik	1 ind. 8/2
Lappspurv	3 ind. 7/5

* Arter som ikke tidligere er registrert ved Trøite.

LITTERATUR

-Folvik, A. 1992. Rapport fra virksomheten ved Trøite Ringmerkingsstasjon 1984-88. *Trøndersk Natur* 19:4-24.

- Værnesbranden, P.I. 1992. Trøite Ringmerkingsstasjon rapport for 1989-91. *Trøndersk Natur* 19:84-92.

Kontaktadresser:

Ingar J. Øien,
Kringengt. 5,
7500 Stjørdal.

Per Inge Værnesbranden,
7500 Stjørdal.
Tlf. 07-82 28 42.

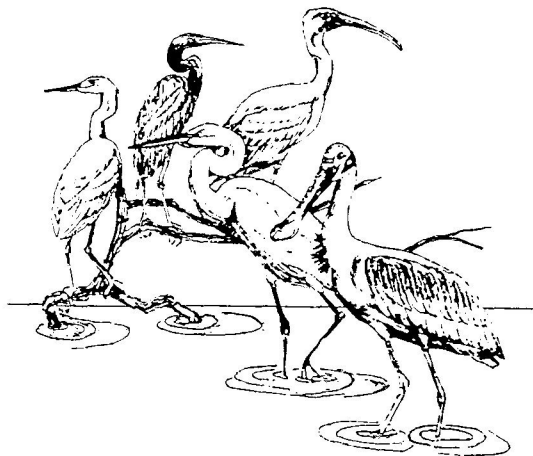
Ding Darling ET

PARADIS I FLORIDA

Øystein R. Størkersen

I det flate Florida-landskapet er det ofte tilgangen på ferskvann, eller snarere mangelen, som i dag er et av de største problemene når det gjelder arbeidet med å ta vare på fauna og flora. En sterk utnyttelse av landet til jordbruk, turisme, m.m. har ført til en alt for stor belastning på grunnvannsreservene. I perioder har det ført til avbrudd i vanntilførselen til byene og unaturlig store branner som følge av tørke. De siste tiårene har det derfor sett nokså håpløst ut i perioder å arbeide for en balansert bruk av de begrensede ferskvannsreservene. Pga. et sterkt naturvern har en likevel klart å presse frem løsninger som i det minste tilgodeser deler av Floridas rike natur. Synkende grunnvannsnivå har eksempelvis ført til innsig av saltvann. I perioder har det vært så ille at vannet i kranene i Miami var rent saltvann. Verre er det at økologien langs kysten forstyrres ved at arter som er tilpasset et liv i brakt eller ferskvann dør. Et stadig økende uttak av ferskvann ville til slutt ha tatt knekken på store deler av våtmarkene i Florida. Selv om en i dag har inngått avtaler

Snøhegre. Legg merke til de lange fjærstrålene på ryggen, noe som viser at denne fuglen er i hekkedrakt. Florida november 1992. (Ø.R. Størkersen).

som tilgodeser våtmarkene, må en slå fast at framtiden på langt nær er sikret.

I dagens Florida er det bare mindre arealer igjen av våtmarker, sumpskog og annen naturlig vegetasjon. De fleste arealer i Florida med opprinnelig vegetasjon befinner seg i dag faktisk innenfor vernetede områder. Enkelte vegetasjonstyper som før var vanlig i Florida, som f.eks. sumpskog, forsøker en nå t.o.m. å gjenskape. Til tross for mange dramatiske historier om dyr, planter og naturtypenes skjebne i Florida finnes det heldigvis fortsatt mye en naturhistoriker kan glede seg over.

I den sørlige delen av Florida bredte tidligere Everglades-sumpene seg fra kyst til kyst. I dette flate landet drev vannet sakte fra hovedkilden Okeechobee-sjøen sørover på bred front ut til havet. En kan si at dette var verdens bredeste elv, med en dybde på bare 1/2-meter! I gjennomsnitt bruker vannet fra Okeechobee en hel måned på å nå ut til havet. I de dager da vannsystemene var intakte dannet sonen med blandingen av ferkst- og sjøvann brede brakkvannssoner, hvor mangroveskoger var den viktigste vegetasjonstypen langs kystene. Pga. den spesielle økologien til mangrovene med sine

stylterøtter var de perfekt tilpasset de skiftende forholdene gjennom året med tørke- og flomperioder. Nettverket av røtter fanget opp partikler som strømmen førte med seg og skapte på den måten rike mudderbanker. Mangroveskogene i Florida, som andre mangroveskoger ellers i verden, er et veritabelt spiskammer, med en stor produksjon av av invertebrater, fisk, skjell, o.a. Det varme klimaet og kombinasjonen av våtmarker og mangroveskog dannet i sin tid grunnlaget for et enormt rikt fugle- og dyreliv. Enorme fugleflokker i titusenvís og endog hundretusener kunne formørke himmelen, med f.eks. rosaskjrestork (Roseate Spoonbill) og hvitibis (White Ibis) blant de mest tallrike artene. Begge artene er i dag ført opp på listen over truede arter. Også den amerikanske alligatoren fantes i millioner og var en svært viktig del av økosystemet. I dag har det gått samme vei med den som mange andre arter, kun 50 000 individer finnes tilbake.

Det eneste fastlandet i "elva" Everglades er de spredte øyene dekket av busker og trær, sk. hammocks. I det grunne vannet er det ellers saggresset som dominerer. Dette gresset med sine kvasse sagtenner gjør det vanskelig å ferdes utenfor stiene. Den tilfeldige besøkter i Florida vil gjerne få størst utbytte av naturstudiene ved å oppsøke verneområder som er tilrettelagt, som f.eks. plankebelagte stier gjennom mangroveskogen. Everglades med sumpcypress-skogen i Corkscrew-reservatet er et annet godt eksempel. Mangrove-reservatet Ding Darling på Sannibel Island er også et lett-besøkt område.

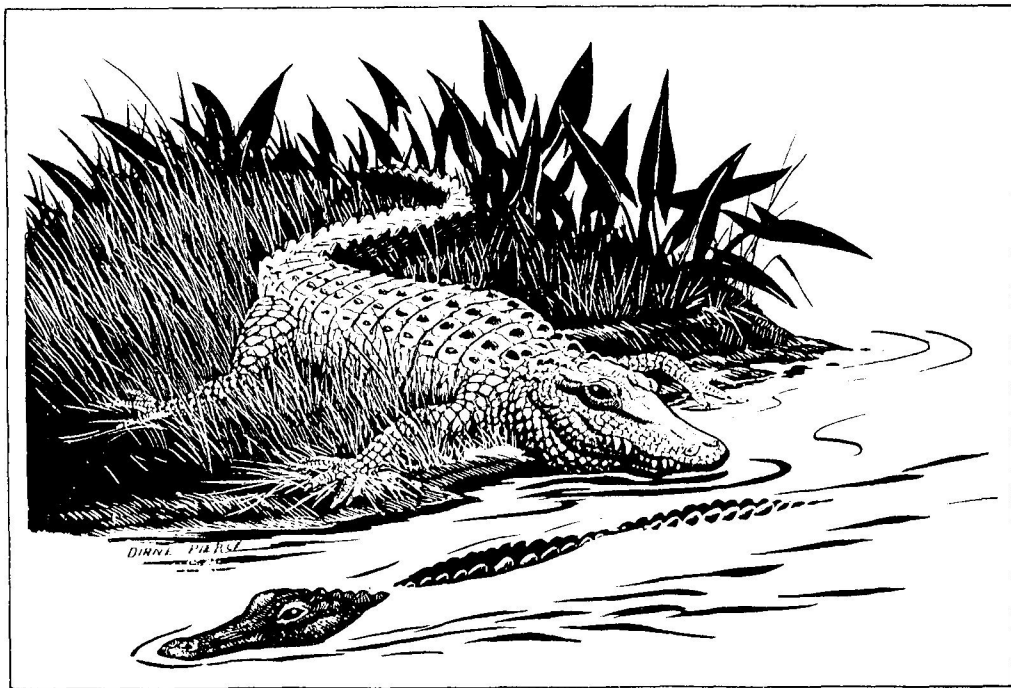
Sannibel ved Fort Myers på vestkysten er en subtropisk barriere-øy bygd opp av sjøsand og mudder. Mangrove og mudderbanker er ellers karakteristiske trekk. På den to mil lange øya finnes også hvite sandstrender og varmt blått hav. Øya er forøvrig i dag forbundet med fastlandet med en vei. Ding

Typisk mangrove med stylterøtter. Florida 1992. (Ø.R.S.).

Darling National Wildlife Refuge ble etablert allerede i 1945 og utgjør vel en tredjedel av Sannibel. Her finnes det ikke bare sultne alligatorer og merkelige manateer, men også et svært yrende fugleliv. Noen timers besøk i dette drive-through reservatet (det er tillatt å spasere også!) gir et godt bilde av hvilke fuglearter som er typisk for sump- og mangroveskogene i Florida. Utrustet med et fotoapparat og en ikke så altfor stor telelinse er sjansene også store for at fotoarkivet blir vesentlig utvidet med blinkskudd av fugl. Hele 18 arter hegrer, ibis og skjestork kan en treffe på. Blant de sjeldneste og interessante artene er rosaskjestork, hvitibis, trestork (Woodstork) og limpkin (Limpkin). Blant de mer tallrike (og tillitsfulle) artene er snøhegre (Snowy Egret), blåhegre (Little Blue Heron), rødhalshegre (Reddish Heron), kjempehvithegre (Great White Heron), kjempegråhegre (Great Blue Heron), kuhegre

(Cattle Egret), natthege (Black-crowned Night Heron), stripenatthege (Yellow-crowned Night-Heron) og amerikansk rørdrum (American Bittern). Store og imponerende arter som ofte svever over er trestork og sandtrane (Sandhill Crane). Alle disse "hegrer" holder gjerne til i kantene av mangroven i ivrig jakt etter småfisk og annet kryp. Ute over vannflata kan en observere hvordan totoppskarven (Double-crested Cormorant) og slangehalsfuglen (Anhinga) ivrig jakter småfisk, helt uaffisert av menneskers nærhet. Oppe i mangrovetrærne sitter mange slangehalsfugler med utbredte vinger, tilsynelatende for å tørke dem. Egentlig sprer de vingene mot sola for å høyne kroppstemperaturen etter den avkjølende dukkerten. Slangehalsfuglen er svært særpreget på det viset at den lett mister kroppsvarme ved lange opphold i vannet. Derfor er det svært

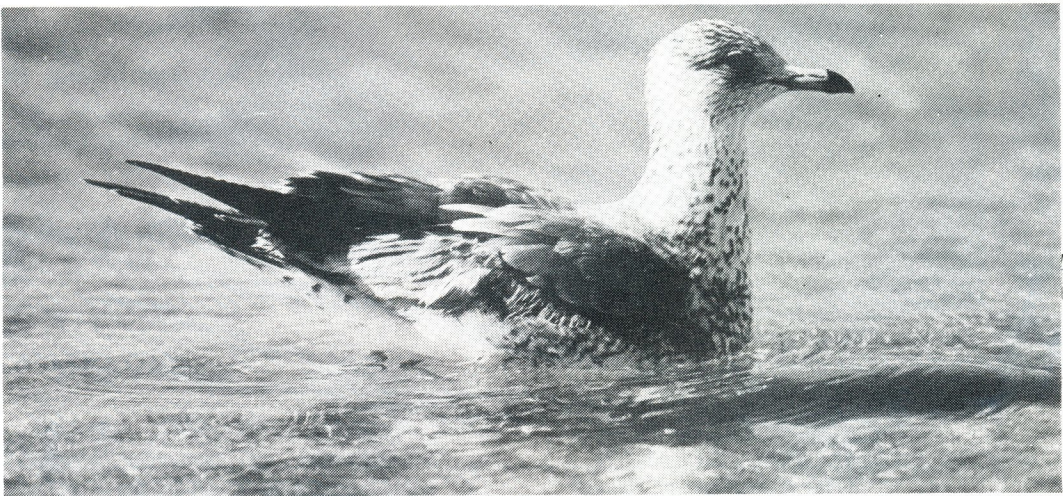

vanlig å se den sittende mot sola for å "tørke" vingene. Et annet særtrekk ved arten er dens globale utbredelse i alle tropiske strøk av verden. Ellers i vannkanten er ringnebb-dykkeren (Pied-billed Grebe), blåvingeanda (Blue-winged Teal) og brunand (Mottled Duck) vanlige. I luftrommet patruljerer staselige fregattfugler (Magnificent Frigatebird), mens dorske brun- og hvitpelikaner (Brown Pelican og American White Pelican) seiler forbi i formasjon. Hobbyfiske er svært populært i Florida, det er også vanlig at fangsten blir sluppet ut igjen (man er da ingen barbar!). Arter som pelikaner og kjempegråhegra har for lengst oppdaget dette. Helt normalt er det derfor at disse artene sitter noen få meter fra fiskerne og venter på en godbit, eller sjansen til å snappe til seg en dorsk fisk! Når vi så vet at pelikanen er fornøyd med et middels stort fiskemåltid hver tredje dag, så forstår vi at dette lett kan bli en lukrativ gjeskjeft sett fra pelikanens side!

Høyt over mangroveskogen sitter fiskeørna på sitt rede i oppsatte plattformer. For en nordbo er det litt pussig at fiskeørna returnerer fra nordligere trakter på høsten for å hekke i det vintermilde Florida. Når så våren kommer drar den påny på sommerferie nordpå! Hvithodehavørna hekker også under

vinteren. Selv om den nå igjen er blitt vanlig i Florida, etter å ha blitt nesten utryddet av miljøgifter, er den foreløpig bare en streiffugl på Sannibel. Andre rovfugler er også vanlige i Florida om vinteren, nær sagt over alt kan en treffe på arter som amerikansk tårnfalk (American Kestrel), myrhauk, amerikansk spurvehauk (Sharp-shinned Hawk), Cooperhauk (Cooper's Hawk), hønsehauk, rødryggvåk (Red-shouldered Hawk), Swainsonvåk (Swainson's Hawk) og rødhalevåk (Red-tailed Hawk). Den mye omtalte og sjeldne snegleglenta (Snail Kite) må man til Everglades for å treffe på. Selv om den er svært sjelden er det rimelig lett å få se den, særlig sent på høsten da paret markerer territoriet med spillflukt foran hekkesesongen.

Ved en tur gjennom Ding Darling-reservatet er man nærmest garantert et godt fugle-utbytte uansett tid på dagen man kommer. En skal derimot ha noe mer tid for å gjøre rent bord hva angår fugler. Vanlige arter i området som ikke alltid er like lett å få øye på er f.eks. kongerikse (King Rail) og klapperikse (Clapper Rail). Mangrovegjøk (Mangrove Cuckoo) er også en av de faste innbyggerne, men som man vanligvis må ha hjelp fra en båndspiller for å få syn på.

Ung ringnebbmåke. Som skille mot fiskemåke er det typisk for ung ringnebbmåke med de halvmåneformede flekkene på halssidene. Florida november 1992. (Ø.R.S).

Spurvefuglene er egentlig et langt kapittel. Varierende etter hvilken årstid man besøker området er det alltid godbiter å se, foruten en stor variasjon av arter. Det tropiske klimaet gjør at mange nordlige arter nettopp her finner gode nok forhold for å overvintre, sumpspurv (Swamp Sparrow) er et godt eksempel. Sangere kan ofte være litt av en hodepine, det er iallefall et vell av valgmuligheter. Myrte- (Yellow-rumped Warbler), furu- (Pine Warbler), Kirtland- (Kirtland's Warbler) og palmesanger (Palm Warbler) er blant de vanligste en vintersdag. Om sommeren er det hele 40 arter sangere og 9 vireoarter å baskes med! Heldigvis er mange av artene svært så greie å artsbestemme når de er i vårdrakt. Av andre småfugl en fort legger merke til er tresvala (Tree Swallow), eller tresvelgeren som en universitetslærer i Trondheim benevnte den!

Fiskekråke (Fish Crow), ulike glansstærer (Grackles), Carolina-gjerdsmett (Carolina Wren) og de allestedsværende bakkeduene (Common Ground Dove) og sørgedue (Mourning Dove). Andre småfugler som imponerer er selvsagt belteisfuglen (Belted Kingfisher) med sin store størrelse og fine farger. Den svartspett lignende strekspetten (Pileated Woodpecker) er også et imponerende bekjentskap. Det er nok ikke lett for treverket å stå imot en slik meisel! Av og til blir lufta fortyrret av en skrålende gjeng med papegøyer. Hele 11 arter papegøyer er nå innført og naturalisert i Florida. Det er ingen lett oppgave å artsbestemme slike krabater i det de farer forbi. Monk-parakitten (Monk Parakeet) er nå en av de vanligste mellomstore artene og kjennes lettest på det gråhvite brystet.

Anhinga, eller slangehalsfugl. Fuglen tørker kroppen etter en avkjølende dukkert. Florida november 1992. (Ø.R. Størkersen).

I åpne mudderkiler og flater er det selvsagt vade- og måkefugl som dominerer, særlig en vintersdag eller under trekket. Listen av vadefugl en vintersdag er svært lang, hvorav de vanligste artene i området er tundralo, Wilsonlo (Wilson's Plover), smålo (Semipalmated Plover), tobeltelo (Killdeer), amerikastjeld (American Oystercatcher), amerikastylteløper (Black-necked Stilt), storgulbeinsnipe (Greater Yellowlegs), liten gulbeinsnipe (Lesser Yellowlegs), willetsnipe (Willet), flekksnipe (Spotted Sandpiper), steinvender (Ruddy Turnstone), polarsnipe, sandløper, amerikansk dvergsnipe (Least Sandpiper), Sandsnipe (Semipalmated Sandpiper), gulbrystsnipe (Baird's Sandpiper) og langnebbet bekkasinsnipe (Long-billed Dowitcher). I trekketidene kan hvilken som helst av de 47 vadefuglartene som hittil er påvist i Florida dukke opp. Vanlige vintermåker er selvsagt gråmåke, ringnebbmåke og lattermåke. Interessant er det også med de mange terneartene i området, der kongeterne (Royal Tern), splitterne, rovtterne og Forsterterne (Forster's Tern) alle er svært vanlige vintergjester.

Til slutt: Triste historier

Den eneste papegøyearten som i sin tid opprinnelig fantes i Florida var Carolina-parakitten (Carolina Parakeet). En staselig mellomstor og stort sett gulfarget papegøye. Pga. sin tillitsfullhet ble den et lett bytte og ble altså til slutt helt utryddet fra jorden i 1914. En måned senere døde også den siste av jordas vandreduer (Passenger Pigeon). Vandredua var en gang en av jordens mest tallrike fuglearter, men det var før den siviliserte hvite mann "oppdaget" Amerika. Vandredua var så tillitsfull at det var bare å gå ut og klubbe dem ihjel i titusenvís. Fin, fin som grisemat må vite... Ble en Carolina-parakitt skutt så svermet andre parakitter til for å hjelpe og forsvare sin artsfrende. Ikke til å undres over at også den ble et lett bytte for kuler og krutt når bøndene sloss tappert med disse rov-papegøyene som truet deres livsgrunnlag.

Forfatterens adresse:
c/o TN, Postboks 1719
Rosenborg, 7002 Trondheim.

Typisk for Everglades er et "hav" av saggress. En hvithalehjort skjuler seg i forgrunnen. Florida november 1992. (ØRS).

SMÅSTYKKER

VÅR PÅ GRAN I SNÅSA. Våronna er alltid ei spennende tid for en fugleinteressert gardbruker. Da hender det så mye rundt traktoren at en nesten ikke får gjort det en skal. Det vrimler av fugl over alt. En skal ikke ha pløyd mange fårene før både fiskemåse, hettemåse og en sjelden gang svartbaken holder fest på meitemarken som kommer opp. Tjelden møter også ofte opp for å få seg en godbit.

Det er vipa som er mest trofast til å hekke inne på åkrene. Det går med en god del tid til å kartlegge hvor reira er, og til å merke de med en pinne så de blir lett å se fra traktoren. Sist sommer fant jeg de fleste reira på eng, men det varierer en del fra år til år. Ofte legges reiret i åpen åker. På grasmark er de mye lettere å finne. Jeg setter meg på et høyt punkt med kikkerten, her og der stikker det opp et vipehode gjennom det enda korte gras. Sju vipepar hekka på garden sist sommer: Når jeg sprer møkk og kunstgjødsel, hvelver jeg ei bøtte over reiret så det ikke blir ødelagt. Vipa er tolerant så det går an å flytte reiret hennes også, uten at vipa skyr det.

Det er virkelig moro å se de nyklekte ungene springe omkring. Men akk, gleden varer ikke så lenge. Sent på kvelden og tidlig om morgenen høres vipas varselskrik. Revebestanden er igjen økende, men den som tar desidert mest fugleunger her omkring er katten. Såkalte huskatter og rømte katter formerer seg ukontrollert ute i naturen og er til stor skade for fuglelivet. Ofte har jeg møtt katter ute i skogen langt fra folk. Katter hører ikke hjemme i den norske fauna! Etter noen års opphold kom storspoven tilbake som hekkefugl på åkrene. Dens vakre og

trillende sang får blodet til å bruse i årene. En typisk kystfugl som har funnet seg til rette i innlandet. Til og med rødstilken kom spaserende med unger på slep opp fra en bekkedal. Det er en art som har økt betydelig de siste åra her omkring. Lerka hekker også på enga, men hennes reir er ikke lett å finne. Hundrevis med piplerker er vanlig på vårtrekket, de er nedom og raster. Flere brushaner bruker også å dukke opp, heilo eller åkerlo som den kalles på Snåsa, er også en trofast fugl om våren. Den er sky og holder god avstand til traktoren. Ved et par anledninger har jeg funnet egg som åkerloa har "mista" på åkeren og forlatt. Kanskje har den feilberegna snø og værforholda i fjellet, eller så har kjønnsdrifta tatt fullstendig overhand? Småspove var det reine invasjonen av i vår. Det er ei stor myr like ved jordene hvorde hekker. Mat leter de delvis også på åkeren. Så kommer tranene, tidlig om morgenen. Trompetstøtene høres langt inn i drømmen lenge før en har kommet seg ut av senga. For ei vekkerklokke! Den eneste man blir i godt humør av å høre.

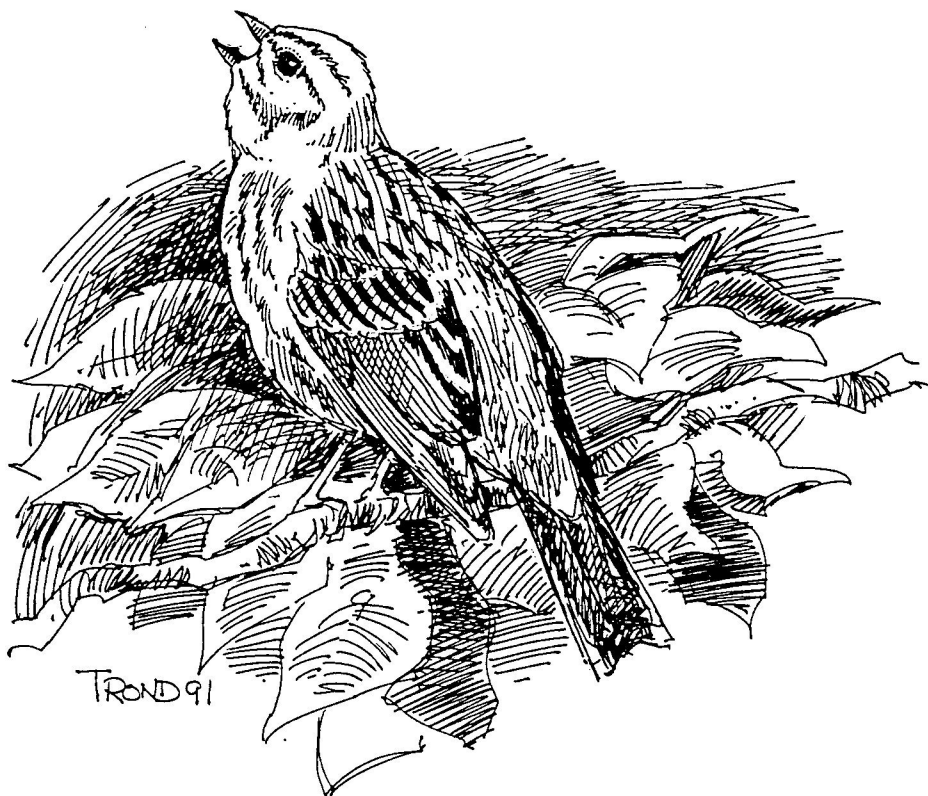
En vår var jeg virkelig heldig å få celebret besøk på åkeren. Under pløyinga var det som vanlig mye fiskemåse og en del hettemåse som plukka meitemark. Det var da jeg virkelig ble storøyd! Sammen med fire-fem hettemåser som kom flygende var det en for meg ukjent fugl. Liten, urolig, men elegant i bevegelsene, mørkere og større hette enn hos hettemåsene. Røde bein og rødt nebb. Det ble full stans i pløyinga og fram med fugleboka, som for det meste ligger i traktoren på denne årstida. Ingen tvil, det var en dvergmåse! Svart under vingene var den også. Selvfølgelig var ikke fotoapparatet med

denne dagen, så noe bilde ble det ikke. Men en fin opplevelse var det virkelig.

Kaier blir vanligere for hvert år her på Snåsa. Jeg har ikke klart å registrere hekking, men det er ikke usannsynlig da den ene av de som ble observert hadde en kvist i nebbet. Gulerla tar også turen innom åkeren på jakt etter mat. Den hekker på den før omtalte myra. Særlig har jeg sett ved et par anledninger i 1987 og 1989. Av rovfugler er de vanligste spurvehauk, dvergfalk og tårnfalk på vårparten, samt en og annen

hønehauk. Ellers ser jeg ofte fjellvåk og i år en musvåk, som jakter over og nær åkrene. Det hender også at kongeørn kommer svevende høyt over bygda, som oftest ungfugler. Perleugla i kassen i kantsonen mellom åker og skog klarte å fostre fram to av tre lagte egg i et ellers labert ugleår. Dette var litt om fuglelivet rundt traktoren om våren her på Snåsa.

Pål Mølsvik,
7760 SNÅSA.

FUGLE I GAMLE DAGE! Følgende er sakset fra Robert Collets "Norges Fugle" utgitt etter forfatterens død i 1921. I denne omgang er det interessante arter beskrevet fra Nord-Trøndelag som behandles her:

Sortstrubetrost. Det første norske eksemplar af denne art fangedes i nærheten af husene paa gaarden Hegge ved Stenkjær den 3. desember 1886. Den fangedes i en rogn, hvor der var udsat snarer for graatrost. Om den var i følge med disse sidste, eller kom alene, kunde ikke oplyses. Paa fangststedet voksede en klynge bjerk, rogn, hæg og andre løvtrær. I noget længere afstand derfra, findes en bjerkeskov, som begrænses af en fjeldryg med større granskov. Eksemplaret var en ung hun i sin første vinterdragt. Halefjærene var endnu temmelig tilspidsede.

Nøddekraake (sibir) (slanknebbede). En mindre indvandring fant sted i Trøndelagen høsten 1886. Høsten 1867 foregik en større invandring end i noget andet aar siden 1844. I løbet av september saaes eksemplarer i Namdalen,... . De siste eksemplarer, som universitetsmuseet modtog dette aar, var skudt ved Stenkjær 2. desember. Ogsaa i Trondhjems omegn iagttages de til henimot aarets slutning. I 1908 fandt en større indvandring sted over hele det sydlige Norge,... . Flere eksemplarer indkom til Trondhjems museum om høsten, et individ blev skudt i Levanger i september.

Slagugle. Under en læmenvandring høsten 1890 og den paafølgende vinter, var den temmelig hyppig i Trondhjems omegn. Den 3. februar 1909 blev en slagugle skudt i Snaasen (den var meget fed og havde kjød i ventrikelen).

Lapugle. I Trondhjems museum findes et ældre eksemplar fra Snaasen, samt en hun som fandtes død i Strinden 20. marts 1908.

Sædgaas. De sydligste kjente rugesteder her i landet er Merakerfjeldene indenfor Trondhjem under 63gr 20'. Her forekommer den ved flere indsjøer paa nordsiden af Stjørdalen, saasom ved Færen, Fjkergeren, Laugen, Skurdalsjø paa rigsgrensen, samt ved elven Tevla. Ligeledes findes den ved vanden i de nordenforliggende distrikter, saasom i Lierne.

Dvergsvane. Af 9 eksemplarer, som indkom til videnskabselskapet i Trondhjem (vinteren 1879-80) var der en ungfugl, medens resten var udfarvede fugle af begge kjønn..., to var taget paa Inderøen (i januar og slutningen av marts), et ekseplar fantes i februar død i en skov i Stjørdalen."

Per Inge Værnesbranden,
7500 Stjørdal.

**ELVEKONGE, KVERNKALL,
STRAUMHEST, VASSOKSE OG
TUSSEFUGL.**

Kjært barn har mange navn og selvfølgelig er det fossekallen det her er snakk om! I Sverige har man drevet ringmerking og studier av denne arten i mange år og etterhvert har vi nordmenn slengt oss på lasset. Mye viten har blitt samlet, men enda er det masse igjen å utforske. Spesielt de siste årene hvor forsurening og andre miljøpåvirkninger stadig har økt i omfang. De rennende vassdragene er de som først blir rammet og dette gir seg utslag på vannfaunaen og de artene som er avhengig av denne.

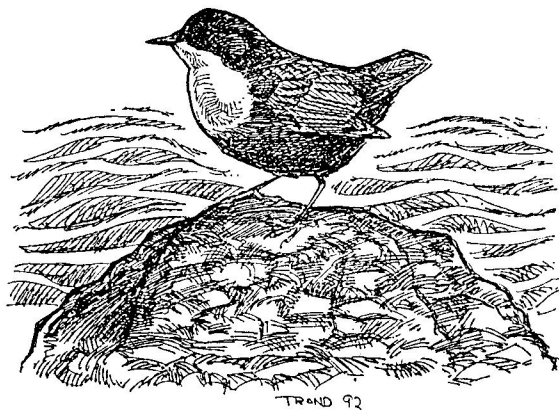
Fossekallen er en uvanlig lettstudert fugl som hele livet tilbringer tiden sin i og ved elver. Etterhvert som man jobber med fossekallen kan man ikke unngå å bli fascinert! Den lever i et hardt miljø, og på vinteren er det imponerende når den sitter på iskanten, vipper litt med stjerten, gjør et par kniks med kroppen, før den stuper ut i isvannet for å bli borte 10-15 sekunder. Ikke noe er mer trivelig enn å høre dens sang når kulda på vinteren er som strengest, og når sola står lavt på himmelen.

En liten gruppe entusiaster har i en periode satset hardt på ringmerking av fossekall i

Trondheim og Malvik kommuner. På halvannet år har det blitt ringmerket 63 fossekaller fordelt på 6 forskjellige elver. Dette har gitt seg utslag i et gjenfunn fra Sverige, og flere lokale gjenfunn vassdragene i mellom. Håpet er etterhvert å få utvidet denne virksomheten til hele Trøndelag, slik at informasjonene om arten blir mer helhetlig. Vi håper også at vi etterhvert skal få en oppsummering om hva som har blitt gjort hvert år, med oversikt over ringmerkete fossekaller og med gjenfunn. De som er interessert i dette prosjektet og som kan tenke seg å starte opp i sitt lokal område kan ta kontakt med forfatteren.

For de som er fossekallinteressert så finnes det et kontaktblad som heter *Cinclus Scandinavicus*, med en masse fossekallinformasjon. Dette bladet kommer ut en gang i året og kan bestilles ved å sette inn kr. 40.- (for 1992 årg.) og kr. 50.- (for 1993 årg.) på postgirokonto 0825 0786 809, *Cinclus Scandinavicus*, c/o Bjørn E. Foyen, Nystedsvingen 10, 2420 Trysil.

Tomas Aarvak,
Øvre Møllenbergt. 74,
7043 TRONDHEIM.
Tlf. 07-51 41 19.

CRAMP-KURS I NOF/SØR-TRØNDELAG.

Vinteren 1993 arrangerte fylkesavdelingen et kurs for medlemmene i den etterhvert så berømte bokserien "Birds of the Western Palearctic". Denne gangen var det volum 6, som omhandler sangerne, som ble gjenstand for kurset. Over 7 kvelder á 3 timer ble boka gjennomgått fra "perm til perm". Kurset ble gjort slik at hver enkelt deltager fikk ansvaret for et utvalg av arter. Hver kveld ble så artene presentert av den enkelte deltager. Faste poster var selvsagt noe om artenes utseende (hann, hunn, ungfugl, fugl i hånden, underarter, osv.), artenes utbredelse ble også vektlagt, vinter som sommer. Andre momenter av interesse var selvsagt artenes sang, generelt om deres biologi og trekk-forhold. Når det passet ble også fuglesangen presentert med kassetter. Dessuten passet vi på å ha med andre feltbøker for sammen-ligningens skyld. Særlig Lars Jonssons nye bok om Fuglene i Europa fikk gjennomgå i så måte, jf. anmeldelse av denne boka i dette nr. av TN. Når man pløyer gjennom ei så stor bok som vol. 6 på denne måten er det mange interessante og ukjente momenter som "dukker opp"! Stoff som en trolig ikke ville legge merke til dersom en bare skulle bla seg gjennom boka (slik de fleste av oss gjør!). Ved å presentere artene på denne måten sitter stoffet også langt bedre enn om en skulle slite seg gjennom det på egen hånd. Konklusjonen er derfor at kurs over bøker på denne måten på det varmeste kan anbefales andre foreninger. Fylkesforeningen vil da også trolig komme tilbake til høsten med andre kurs (f.eks. for vol. 7!) og da vil vi også benytte oss av de muligheter som Studie-forbundet gir.

De 11 deltagerne var også svært fornøyd med at det "endelig" ble arrangert et kurs for de mer drevne i foreningen. Hittil må en kunne si at mye av foreningsvirksomheten har vært innrettet på den yngre garde og den jevne fuglekikker. Foreningen skal selvsagt også være et tilbud for mer avanserte fugle-

kikkere, dette er derfor en ypperlig måte til også å samle disse medlemmene på.

Generelt er Cramp-serien en utmerket serie som rimelig lettfattelig gir mye informasjon. Den nøyte gjennomgangen av vol. 6 i vårt kurs avdekket imidlertid en rekke svakheter. Eksempler er at det flere ganger ikke var samsvar mellom tekst og de utbredelseskart som ble presentert. En virkelig alvorlig svakhet med boka er den måten artsavsnittene er redigert sammen på. For hver art er det ofte flere forfattere, slik at den enkelte artstekst ofte blir svært rotete og lite strukturert. Eksempler på dette er når en forfatter påstår noe, kan like gjerne neste forfatter påstå det motsatte senere i samme artstekst! Plansjene er rimelig gode, med unntak for D.I.M. Wallace's sine plansjer som rett og slett er gyselige. Mannen burde fått sparken for lengst! En annen alvorlig svakhet er at det ofte er "discrepancy" mellom tekst og hva en ser på plansjene. Når teksten sier at en art er mørkere enn en annen, så hender det at plansjen viser det motsatte! Altså nok et eksempel på dårlig sankjøring. Det kan synes som om redaksjonen har arbeidet under press, eller at det kanskje rett og slett blir for mye tekst og papir å holde styr på?

For de som har lyst til å bidra med nytt materiale omkring fuglene i Vest-Palearktis er det ingen tvil om at for svært mange arter er det mye som gjenstår. Det betyr desverre at Cramp-serien ikke kan betraktes som den definitive serien om Europas fugler. Serien må derfor erstattes av en ny når de mange hullene etterhvert begynner å fylles. Inntil videre er det likevel ingen tvil om at dette er den bokserien om Europas fugler som man lettest kan ty til når man trenger mer detaljert informasjon!

For de som har råd til det, og dersom man forstår tysk godt nok, så vil jeg personlig anbefale at man også snuser på den tyske "Handbuch der Vögel Mitteleuropas". Denne

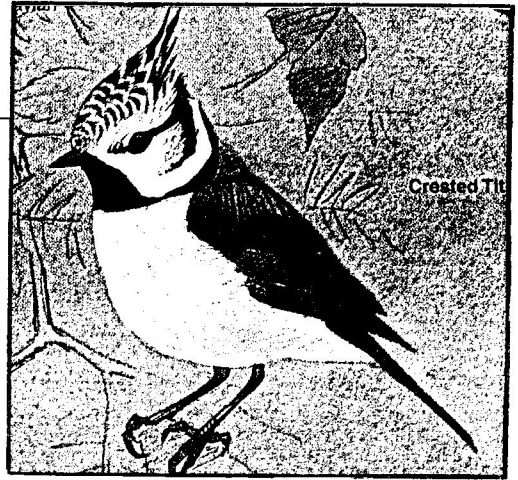
serien omfatter 14 vol. (18 bøker) og har en gjennomsnittspris på ca. 600 kr. pr. bok. Dette kan en sammenligne mot Cramp-serien på 8 bøker og gjennomsnittspris på 800 kr. pr. bok.

Øystein R. Størkersen,
c/o TN, Postboks 1719
Rosenborg, 7002 Trondheim.

Noen av kursgutta samlet rundt bordet, det var desverre ingen jenter på kurset! Fra venstre Magne Myklebust, Jan Ove Gjershaug, Øystein R. Størkersen, Tomas Aarvak, Stein Are Sæther, Erik Edvardsen og Kolbjørn Schjølberg. (Ingar Jostein Øien.).

NY LITTERATUR

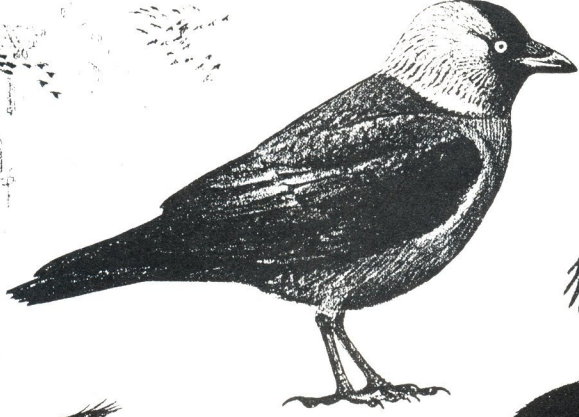

Lars Jonsson 1992. *Birds of Europe with North Africa and the Middle East.* **Christopher Helm.** 559 sider. **Pris: (GBP 25.-), Kr. 275.-** hos Norsk Naturbokhandel.

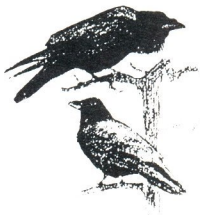
Denne boka har mange ventet med spenning på. Årsaken ligger selvsagt i forgjengerne. Som vi husker utga Jonsson en serie på 5 bøker, "Fuglene i naturen", på 1970-tallet. Det siste bindet kom desverre ikke ut på norsk, det var bindet om fuglene ved Middelhavet (*Birds of the Mediterranean and Alps*). I sin tid ble alle disse bindene høyt lovprist og representerte et meget friskt pust inn på et ellers trist marked hva angår fugletegninger. Nå har alle bindene blitt ettertraktet på brukmarkedet, det gjelder ikke minst det siste bindet. Så populære var disse bøkene at noen endog fant på å binde dem sammen til et hendig bind. Behovet for et bind oppstod altså tidlig og nå kan vi endelig glede oss over dette. I tillegg kommer selvsagt at boka er kraftig revidert og forbedret. Dette i seg selv burde borge for at de fleste går til anskaffelse av boka. Formatet er noe større enn de første "pocketbøkene", men den er fortsatt av en hendig og feltmessig type.

Både vekt og tykkelse er ellers på grensen av hva vi tåler av ei felthåndbok. Dette er ei typisk Jonsson bok på godt og vondt. Vi husker vel alle hvor oppblåste og fete fuglene

hans var. Ute i Europa ble det antatt at fuglene i Skandinavia levde under kalde forhold og derfor måtte blåse seg opp. Fettsuging eller ei, så har heldigvis Jonsson utviklet seg bort fra dette. Denne trenden kunne vi allerede merke i utviklingen av de omtalte 5 bindene. Av bokas ca. 300 plansjer er ca. 140 helt nye, 40 er delvis revidert, mens resten er tatt fra de 5 første bindene. De siste plansjene kjenner en lett igjen ved en bred hvit venstre marg, som skyldes at forgjengerne var av et smalere format. Tittelen er for en gangs skyld rettfærdiggjort ved at boka behandler stort sett rubb og rake av regionens fugler, pluss mange sjeldne arter fra Asia og Nord-Amerika. I bokas 15 første sider får vi noen korte og greie avsnitt om fuglenes liv og levned. Sjelden har jeg sett et mer delikat topografiavsnitt som her. Videre behandles kort tema som: Fuglenes draktvariasjoner (ung-gammel), draktutvikling (eks. konge-ørn), begreper som 1K, 2K, osv. diskuteres, fuglesang, utbredelse og trekkveier, sjeldne arter og til slutt berøres kort systematikken. Dernest kommer et innholdsavsnitt med en mengde små og delikate tegninger, nesten som en forsmak på hva som skal komme! En oppslagsside består vanligvis av en hel side med plansje på 2-4 arter, foruten en side med tekst og utbredelseskarter. Utbredelseskartene er større enn hva vi er vant med fra slike håndbøker. De er i tillegg revidert og bear-

Jackdaw

Raven

Raven

Brown-necked Raven

Fan-tailed Raven

beidet av M. Ullmann. Størrelsen er selvsagt ennå ikke stor nok til å unngå en rekke unøyaktigheter, dette kan også skyldes slurv fra trykkeriets side. Hvorfor er f.eks. grønlandsmåke oppført som regelmessig overvintrer i Storbritannia og Irland, men ikke i Norge. Jeg vedder på at det opptrer langt flere grønlandsmåker hos oss enn på disse atlantehavsøyene. Hver art har i gjennomsnitt fått ca. 10 linjer med tekst. I en felthåndbok må nesten teksten bli av underordnet betydning. Likevel får vi her i typisk Jonsson-stil servert det siste innen feltbestemming, selvsagt med ekstra mye på vanskelige arter. Det er tydelig at Jonsson selv har ført pennen på et nærmest personlig plan, mangt og meget er også hentet fra hans andre publikasjoner. Uvegerlig er det noen få feil å finne i teksten her og der. f.eks. bakerst i boka der det under Danmark er oppgitt adressene til finske fugleforeninger, mens DOF mangler. Videre kalles fjæreplytten side 221 for tundrasnipe. Bibliografien bakerst ble jeg ikke helt begeistret for, den er også tydeligvis holdt på den personlige siden. Her er det sant å si hummer og kanari av det Jonsson må ha samlet samlet sammen de siste tiårene. Jeg må iallefall sterkt fraråde å gå til blindt innkjøp av enkelte av titlene.

Det kresne fuglefolk selvsagt først ser på er plansjene. Blandingen av gammelt og nytt, fra makkverk til rene mesterverk, er kanskje den alvorligste innvendingen mot boka. Resultatet blir for heterogent, kanskje vi hadde tålt å vente et år til på en fullstendig revisjon av også de dårligste plansjene? Noen av de "nye" plansjene har vi sett før, de er tatt fra ulike publikasjoner som f.eks. Jonsson & Tysse's verk om lommene, andre eksempler er de delikate vaderplansjene. Bokas store fordel er at de fleste artene framstilles i forskjellige drakter, med hovedvekt på ung- og voksendrakt, vinter- og

sommerdrakt. Mange av plansjene er ganske enkelt utrolig bra, se f.eks. plansjene på unge buskspurv og unge rovfugl, andre plansjer som gleder stort er plansjene for sjeldne troster, Phylloscopus- og Sylvia-arter, steinskvetter, terner og måker. Plansjen side 431 med Acrocephalus- og Hippolais-arter er desverre et eksempel på plansjer som er blitt misfarget, denne var alt for lys! Vadefugl som polarsnipe og tundrasnipe i sommerdrakt har fått en alt for skjærende rød farge. En får tro at dette skyldes trykken. Plansjen av flygende vadere side 238-239 burde vi vel ha blitt spart for. Den definitive håndboka er det nok ikke, selv om det var et godt forsøk! I det store og hele er det en fornøyelse å bla i boka. At boka mangler noen underarter og arter, f.eks. hvitstjernet blåstrupe, får vi tro blir rettet på til neste gang. Andre ting som bør rettes er f.eks. den skjeve fordelingen av tegninger på hver enkelt art. Målestokken er heller ikke alltid like bra ivaretatt. Et godt eksempel er trappene på side 192, der stortrappen ser ut til å være den minste av trappene. I virkeligheten er den den største, omtrent som en megafet trane! På pluss-siden kommer at artene ofte er illustrert i sitt rette miljø.

Konklusjonen er at dette er ei bok som bør finnes på enhver fugleinteresserts bokhylle. Bildene er gjennomgående ypperlige og det er svært gledelig at det endelig er mulig å få tak i ei skikkelig felthåndbok. Farvel til Cappelen's, Fugleleksikonet og ditto andre middelmådigheter. Her finner sofaornitologen stor glede bare ved å bla i boka, mens den hardkokte krysser finner uvanlig mye meningsfull hjelp mellom to permer. Jeg tror at boka i dag mangler sitt motstykke, så derfor kjøp boka hos Norsk Naturbokhandel. Om boka blir å få i norsk utgave er ukjent for undertegnede, men svensk utgave vil foreligge i løpet av året. ØRS.

FOTOHJØRNET

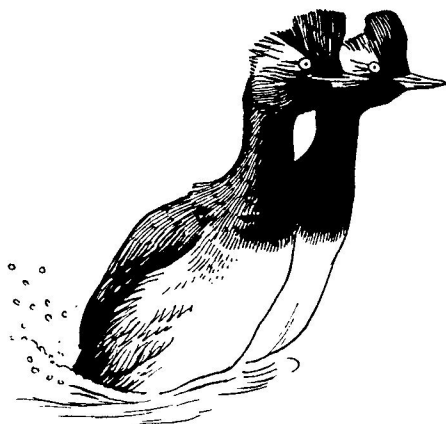
Forrige fotohjørne ville nok vært lett å avsløre dersom vi hadde spandert et fargefoto. Reiret viser at bildet er tatt vår eller sommerstid og at dette tydeligvis er en art som ikke gjerne forlater reiret for nærgående fotografer! Det brede "kinn-skjegget" og den hvite nebbspissen avslører at fuglen vår er en horndykker. Den hvite nebbspissen og det røde øyet er gode feltkarakterer året rundt, når en er så heldig å se arten nært nok! Svarthalsdykkeren er en art som ligner svært på horndykkeren. Svarthalsdykkeren er imidlertid ennå ikke sett hos oss i Trøndelag, men den er såvidt vanlig i f.eks. Russland at sjansen for at den dukker opp hos oss skulle være til stede.

Horndykker.

Typiske trekk for svarthalsdykkeren er den bratte panna og det store hodet, horn-dykkeren er langt mer flatpannet. Videre er overnebbet mer eller mindre flatt og tilsynes litt oppoverbøyd hos svarthalsdykkeren, mens hos horndykkeren er nebbet mer vanlig krummet. Svarthalsdykkeren mangler også horndykkerens hvite nebbspiss.

Horndykkeren er utbredt i de nordlige deler av verden, gjennom hele Russland til Kamsjatka, videre finnes den gjennom barskogsbeltet i Kanada frem til de store sjøene. Svarthalsdykkeren er på en måte kusinen til horndykkeren som finnes på mer sørlige og varmere breddegrader. Den finnes

Svarthalsdykker.

utbredt gjennom steppene i Eurasia og på de store slettene i USA. Horndykkeren er en uvanlig hekkefugl i Vest-Europa, hvor størsteparten av bestanden befinner seg i Fennoskandia. I Norge finnes den som hekkefugl hovedsakelig i mer eller mindre vegetasjonsrike sjøer i lavlandet i Trøndelag, videre befinner den største delen av den norske bestanden seg i Nord-Norge.

Leksdalsvannet er et ypperlig sted om våren for den som måtte ønske å studere denne arten i praktdrakt. Her finnes det godt med horndykker som man kan studere på nært hold fra veien som går rundt vannet. Kanskje er du også så heldig å få se horndykkerens kurtisespill! Horndykkerbildet forrige gang var tatt av Arnold Hamstad. ØRS.

Hvilken art er dette? Svar kommer neste gang.

NYTT SIDEN SIST....

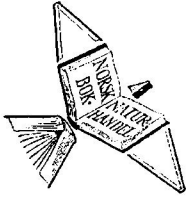
Trøndersk Natur i ny drakt. Som leserne har erfart tar TN stadig skrittet mot nye forbedringer, iallefall synes vi i redaksjonen det! En må vel kunne si at få lokaltidsskrift i landet kan måle seg med TN! Etter fjorårets satsing på fargeforside følte vi at et bedre og mer tidsriktig format var et naturlig neste skritt. Vårt nye format gjør det mulig for oss å sjonglere mer med bilder og annen layout. Selv om TN går fra forbedringer til nye høyder så er vi fortsatt helt prisgitt de innspill leserne kommer med, både når det gjelder stoff og andre kommentarer. Redaksjonen og styrene i fylkesforeningene har også diskutert andre forbedringer av bladet, så som fargebilder inni bladet. Pga. økonomien avventer vi foreløpig det, men regner med å komme sterkt tilbake! Så følg med!

Sjeldne fugler i Trøndelag ser det ut til å ha blitt noe mer av i det siste. Eller hva sies til funnet av slagule i januar i Stjørdal sentrum. Hadde ikke en observant husmor tatt bilde av den merkelige fuglen i bjørka og sendt det inn til Stjørdalens blad, så hadde kanskje ikke de mange fuglefolkene fått sett den. Iallefall ble det mange vellykkete turer innom furuskogen ved Vig videregående skole i de kalde januar-nettene. Som om ikke dette var nok så dukket det samtidig opp ei lappugle i Steinkjer sentrum! Like ved jernbanen hadde den tilhold til glede for tilreisende fuglefolk. Uglya virket tilsynelatende utmattet og lot seg lett fange inn. Desverre døde den allerede neste dag. Kanskje ble det for stor overgang fra lite mat og til å bli behandlet av mennesker. Lappugla er en av de artene som viser svært lite redsel for mennesket og lar seg lett nærme på noen få meter. Iforbindelse med denne lappugla ble følgende historie servert: Etter å ha blitt medie-kjendis i Steinkjer kom det selvsagt en del nysgjerrige folk til. Derav ei snill kone med nybakte vafler. Ikke vafler til de mange tilreisende ornitologer, nei de var tiltenkt den sultne lappugla! Med til historien hører at kjerringa ble forbanna da hun skjønnte at uglya ikke ville spise vaflene hun hadde gjort seg slik flid med å lage!! Fra sør-fylket meldes det om en noe spesiell overvintring ved at ei svarthalespove, sammen med ei lappspove, har tilbrakt hele vinteren i Brekstad-fjæra på Ørlandet. Det normale vinterkvarteret for denne arten er rismarkene sør for Vest-Afrika. Dette var selvsagt første vinterfunn hos oss, men også i andre strøk av landet har det de siste årene vært noen få svarthalespover å se om vinteren. De milde vintrene får ta skylden for disse spesielle funnene. Utrolig nok så dukket willetsnipa (fra Mølen?) opp på Brekstad i april! Som kjent har denne sjeldne fuglen oppholdt seg på Mølen ved Larvik i hele vinter. Dette er bare det fjerde funnet i Europa. Så avslutter vi med gull på Leirfall ved Stjørdal i begynnelsen av mai med ei plystresnipe! Denne vaderen med de lange gule bena ble krysset av rundt 30 ivrige sjeler allerede de første dagene av sitt besøk.

Siste: Lars Jonsson' bok "Birds of Europe" kommer på norsk ca. mars neste år. Som kjent har nå den svenske versjonen kommet på markedet og er å få kjøpt fra Norsk Naturbokhandel.

OPPROP! Undertegnede skal skrive sammen en artikkel om observasjoner gjort i Gaulosen i perioden 1991-1992 til TN nr. 2/93. Husk at det ikke bare er sjeldenheter som er av interesse. Det er også av interesse å vise utviklingen hos de mer vanlige artene i dette området, såvel som i forhold til resten av fylket. Så har du observasjoner du tror har interesse, nøl ikke!, send dem inn til Magne Myklebust, c/o NOF/ST, Postboks 139 Sentrum, 7001 Trondheim.

Så ønsker vi i TN alle våre lesere en god sommer og et aktivt feltliv!

NORSK NATURBOKHANDEL

Postboks 720 Nanset

3252 Larvik

Tel: 33 11 15 23 Fax: 33 11 14 30 (Før 4/6: 034-11523 - 034-11430)

Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic (BWP) (*Cramp m.fl.*)

	Pris i kr
Vol. 1: Ostrich to Ducks (1977, 732 s)	898
Vol. 2: Hawks to Bustards (1980, 696 s)	898
Vol. 3: Waders to Gulls (1983, 1000 s)	898
Vol. 4: Terns to Woodpeckers (1985, 970 s)	898
Vol. 5: Tyrant Flycatchers to Thrushes (1988, 1088 s)	898
Vol. 6: Warblers (1992, 736 s)	789
Vol. 7: Old World Flycatchers to Shrikes (1993, 575 s)	789
Vol. 8: Crows to Buntings (1994)	789?

SETT-TILBUD PÅ BWP VOL. 1-5:

Du kan fram til 1. september få vol. 1-5 for **kr 3990** uten tillegg for porto. Ordinærprisen er **4570 kr** - **Du sparer nesten 600 kr!**

Helms guide-serie

I denne serien har det kommet ut noen av de beste felthåndbøker om fugler som noen gang er utgitt. Bøkene tar for seg alle verdens fugler gruppevis. Flere utgivelser er på trappene i tida framover. Hos Norsk Naturbokhandel kan du registrere deg som abonnent på alle framtidige utgivelser i denne serien.

PÅ LAGER:

	Pris i kr
A handbook to the Swallows and Martins of the World (<i>Turner & Rose</i>)	275
Kingfishers, Bee-eaters and Rollers: An identification guide (<i>Fry, Fry & Harris</i>)	319
Seabirds: An identification guide - revidert utgave (<i>Harrison</i>)	289
Shorebirds: An identification guide to the Waders of the World (<i>Hayman m.fl.</i>)	289
Wildfowl: An id. guide to the Ducks, Geese and Swans of the World (<i>Madge & Burn</i>)	289

KOMMER (bl.a. disse):

Birds of Prey: An identification guide to the Raptors of the World (*Ferguson-Lees m.fl.*) - vår-94

Robins and Chats of the World (*Rose m.fl.*)

Finches and Sparrows: An identification guide (*Clement, Harris & Davis*) - høst-93

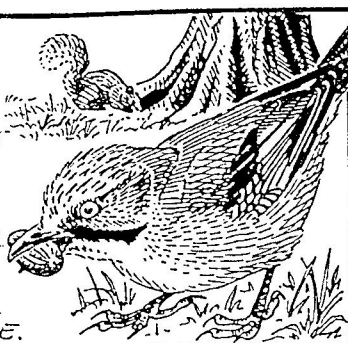
Norsk Naturbokhandel har for tida ca 150 titler på lager. Ring eller skriv etter salgsliste.

Kjøp bøker hos oss - uten høye fraktnader og unødige valuta- og betalingsgebyr.

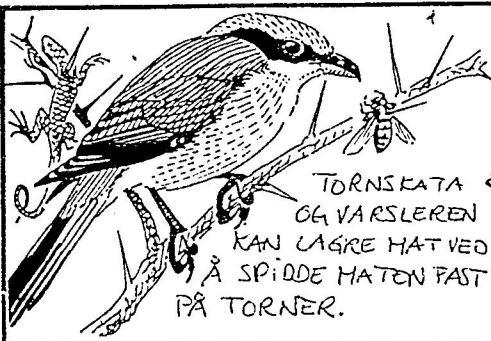
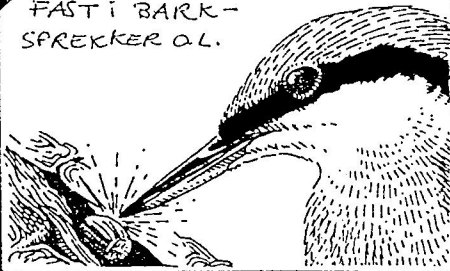
Alle prisene er gitt med forbehold om store endringer i valutakursene. Porto kommer i tillegg dersom ikke annet er angitt.

FUGLE- LÆREREN

BÅDE EKORN
OG NØTTESKRIGA
HAMSTRER MAT
SOM NØTTER FOR
Å BRUKE DET
SENERE NÅR DE ER
LITE MAT ÅFINNE.

SPETTMEISA KAN LAGRE
NØTTER VED Å BANKE DE
FAST I BARK-
SPREKKER O.L.

TORNSKATA
OG VARSLEREN
KAN LAGRE MAT VED
Å SPIDE MATEN FAST
PÅ TORNER.

SVARTMEISA GJEMMER
MATEN PÅ BARKEN, MEN
KJØTTMEISA KAN FØLGE
ETTER OG STJELE
MATEN!

HAR DU
SETT FUGL
SOM HAMST-
RER MAT?
KRÅKA OG
SKJERA
GJØR DET
OFTE.

FUGLE- LÆREREN

SIVHØNA ER STERKT
KNYTTET TIL VANN.
HOS OSS ER DEN MEST
Å SE I VEGETASJONSRIKE
FERSKVANN. DEN ER
SJELDEN HER.

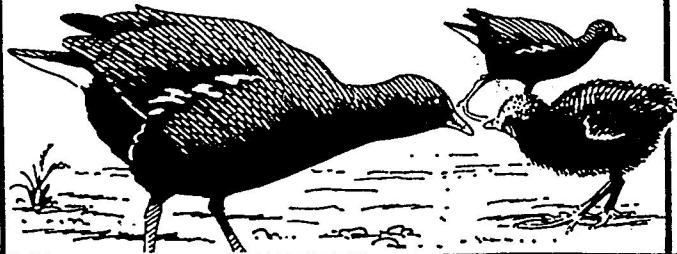

SIVHØNAGÅR GJESURE
PÅ LAND FOR Å LETE
ETTER MAT.
ELLERS SER VI DEN
MEST UTE PÅ VANNET.

DE LANGE
TÆRNE ER
GOOE Å HA
NÅR DEN
GÅR PÅ

... FLYTENDE
VEGETASJON.

SIVHØNE-UNGEOVE ER IKKE FLINKE TIL Å
FINNE MAT SELV. FORELDRENE NÅR DERFOR
FORE UNGENE.

KJENNETEGN ER:

- HVIT UNDER
STJERTEN
- HVITE STRIPE
PÅ FLANKEN
- GULT-ROD NEBB
- LANGE TÆR

HOS OSS ER
SIVHØNA MEST
VANLIG SÅR PÅ
FÆRS. VED
OSLO OG
PÅ JÆREN.

Norsk Ornitologisk Forening

Avdeling Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag

Adresser:

NOF avd. Sør-Trøndelag, Postboks 139 Sentrum, 7001 Trondheim. Postgiro 0802 3103991.
Medlemsskap i 1993: Kr. 75.- senior/kr. 50.- junior (u. 16 år) & pensjonist.

NOF avd. Nord-Trøndelag, Postboks 68, 7501 Stjørdal.
Medlemsskap i 1993: Kr. 50.- senior/kr. 40.- junior (u. 16 år).

Fylkesforeningene arrangerer møter, turer og andre aktiviteter. Trøndersk natur inngår i medlemsskapet. Innmelding skjer ved henvendelse til fylkesforeningene eller lokallagene. Adresseforandringer skjer for abonnenter direkte til TN, for medlemmer i fylkesforeningene via hhv. NOF/ST og NOF/NT.

Abonnement på TN skjer ved å sette inn kr. 50.- på postgiro 0814 3690 1952, Trøndersk Natur, Postboks 1719 Rosenborg, 7002 Trondheim.

Styret i NOF/ST 1992:

Leder: Øystein Størkersen, Tlf. 07-58 05 58a
Nestleder: Geir Rudolfsen, Tlf. 07-88 59 49p
Kasserer: Magne Myklebust, Tlf. 07-59 66 44a
Sekretær: Rolf Johannessen, Tlf. 07-55 96 52p
Medlemsregister: Hallvard Strøm, Tlf. 07-51 53 64p
Bibliotekar: Arne Strøm, Tlf. 07-90 20 88p
Tur-organisator og utlån av teleskop: Kjetil Aa. Solbakken, Tlf. 07-98 06 86p

Styret i NOF/NT 1992:

Leder: Hilde Stol Øyan, Tlf. 07-58 07 78a
Nestleder: Ingar Jostein Øien, Tlf. 07-82 57 46p
Kasserer: Morten Vang
Sekretær: Halvor Sørhuus, Tlf. 076-71 472p (Verdal lokallag)
Styremedlem: Pål Mølnvik, Tlf. 077-51 405p (Snåsa lokallag)
Varamedlem: Per Inge Værnesbranden, Tlf. 07-80 69 63p (Stjørdal lokallag)
Varamedlem: Arnstein Indahl, Tlf. 076-71 486p

Kontaktperson Leksvik lokallag: Helge Hagen, Tlf. 076-57 884

TN, POSTBOKS 1719
ROSENBORG,
7002 TRONDHEIM.

INNHOLD

- 4 LRSK/NT: LRSK -rapport fra Nord-Trøndelag 1992
- 12 R.S. Svendsen: Vårtrekket av vannfugl i vestenden av Aursunden 1983-87
og 1990-92
- 21 M. Husby: Skjæra, litt om overtro og biologi
- 24 P.I. Værnesbranden: Trøite ringmerkingsstasjon årsrapport 1992
- 27 Ø.R. Størkensen: Ding Darling et paradis i Florida
- 33 Småstykker
P. Mølsvik: Vår på Gran i Snåsa
P.I. Værnesbranden: Fugle i gamle dage!
T. Aarvak: Elvekonge, kvernkall, straumhest, vassokse og tussefugl
Ø.R. Størkensen: Cramp-kurs i NOF/Sør-Trøndelag
- 39 Ny litteratur
- 42 Fotohjørnet
- 44 Nytt siden sist....
- 46 Fuglelæreren

Forside: Akvarell ved Trond Haugskott. Side 2: Einerbakke på Tautra
(Ø.R. Størkensen). Tegninger side 21 & 22 fra Birkhead (The Magpies),
side 42 fra Cramp vol I. Trykk: Offset Sats A/S.